Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг газетаси

1 АПРЕЛЬ, ПАЙШАНБА № 62 (567). 1993 йил.

Сотувда эркин нархда.

Кеча Малайзия Бош вазири Маҳатҳир бин Муҳаммад бошлиқ расмий ҳукумат делегацияси Ўзбекистон Республикасига ташриф буюрди

Ўзбекистон Республикаси ва Малайзия Подшолиги давлат байроқлари ҳилпираб турган пойтахт тайёрагоҳида Малайзия Бош вазирини Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ҳамда Бош вазир А. Муталов, ташқи ишлар вазири С. Сафоев, Тошкент шаҳри ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов меҳмонни Ўзбекистон ҳукумати аъзолари ва хорижий давлатларнинг Тошкентдаги ваколатхоналари вакиллари билан таништирди.

Малайзия Бош вазири Маҳатҳир бин Муҳаммад мамлакатимиз раҳбарига ҳукумат делегацияси аъзоларини тавсия этди.

Малайзия Подшолиги ҳукумат делегациясида мамлакатдаги етакчи вазирликлар, тармоқлар ва корхоналарнинг раҳбарлари, олимлар, ишбилармонлар бор. Улар Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар жараёнини ўрганади, мамлакатимиздаги сиёсий-ижтимоий вазият билан танишади ва юртимиздаги тарихий осори атиқаларни зиёрат қилади.

Бош вазир ташрифи давомида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг ўтган йили Малайзия Подшолигига сафари чоғида имзоланган бир неча шартнома ва битимлар силсиласига янги ҳужжатлар қўшилиши кўзда тутилмоқда.

Давлат бошлиғи ва ҳукумат раҳбари тайёрагоҳда оммавий ахборот воситалари вакилларининг саволларига жавоб бердилар.

Делегацияни кутиб олувчилар орасида Малайзия Подшолигининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Муҳаммад Ҳорун бор эди.

(ЎзА).

МЕҲМОН ТОШКЕНТ БИЛАН ТАНИШМОҚДА

Малайзия Бош вазирининг рафиқаси Сити Ҳасмабону 31 март куни Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди. У Ўзбекистон Давлат санъат музейида бўлди. Меҳмонга ҳамроҳ бўлган Ўзбекистон Бош вазирининг рафиқаси Ҳуриниса Муталова ҳам музейдаги ноёб манзарали-амалий санъат кўргазмасини кўздан кечирди.

Шундан кейин улар кейинги вақтда Ўзбекистоннинг асосий концерт зали бўлиб қолган Халқлар дўстлиги саройини бориб кўрдилар.

Сити Ҳасмабону Тошкентда бўлган биринчи кунининг охирида республика халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмасининг раиси Наим Ғоибов билан учрашди. Суҳбат чоғида меҳмон Малайзия ва Ўзбекистон жамоат ташкилотлари ўртасидаги алоқалар халқ дипломатияси даражасида ривожланиб бораётганини, бундай ҳамкорликнинг истиқболларини билиб олди.

(ЎзА мухбири).

ЖУРНАЛИСТЛАР ЙИҒИНИ

Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг пленуми бўлди. Унда республика Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» ҳамда «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» рисолаларида баён қилинган фикрлар асосида журналистлар олдида турган вазифалар муҳокама этилди. Уюшма бошқаруви раиси Л. Кабиров шу ҳақда маъруза қилди.

Маърузачи ва сўзга чиққанлар мазкур рисолаларда оммавий ахборот воситаларининг Ўзбекистон мустақиллигини мустаҳкамлаш, республика раҳбариятининг ички ва ташқи сиёсатини халқимиз онгига етказишдаги ўрнига юқори баҳо берилганини, журналистлар бу юксак ишончга муносиб бўлишга интилаётганини таъкидладилар. Анжуман иштирокчилари бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида қалам аҳлини ижтимоий ҳимоялаш юзасидан кўрилаётган чора-тадбирларни маъқуллади.

Анжуманда 1992 йилнинг энг яхши журналистика асари танлови, шунингдек, республика мустақиллигига бағишланган кўрик ғолибларига мукофот ва дипломлар топширилди.

(ЎзА).

РАСМИЙ ҚАБУЛ

Шу куни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдулҳошим Муталов мамлакатимизга ташриф буюрган Малайзия Бош вазири Маҳатҳир бин Муҳаммад бошлиқ ҳукумат делегациясини қабул қилди.

Самимий суҳбат чоғида Ўзбекистон Республикаси билан Малайзия ўртасидаги алоқаларнинг ҳозирги даражаси атрофлича муҳокама этилди. Барқарор дўстлик ва манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш, жумладан, электроника, нефть қазиб олиш ва қайта ишлаш, савдо-сотиқ ва сайру саёҳат соҳаларида икки томонлама алоқаларни кенгайтириш хусусида фикрлашиб олинди.

Суҳбат чоғида Малайзиянинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Муҳаммад Ҳорун иштирок этди.

* * *

Шунингдек республика Киночилар уйида Малайзия Бош вазири Маҳатҳир бин Муҳаммад бошлиқ делегация таркибига кирган савдо-саноат доиралари вакилларининг Ўзбекистон ишбилармонлари билан учрашуви ҳам бўлиб ўтди.

Толиб НУРМУҲАММЕДОВ,
(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

Иш ҳақи, пенсиялар, стипендияларнинг энг кам миқдори оширилгани муносабати билан Вазирлар маҳкамаси шу йил 1 апрелдан бошлаб қайд этиб қўйилган даромадларга бериладиган купонлар миқдорининг табақалаштирилган жадвалини белгилаш тўғрисида қарор қабул қилди. **Ушбу қарорга мувофиқ биринчи квартал намунасидаги купонли карточкаларнинг амал қилиши шу йилнинг иккинчи кварталида ҳам сақланиб қолади.** Мазкур қарорнинг иловасига мувофиқ 1993 йилда қайд этилган даромадларга бериладиган купонлар миқдорини аниқлашнинг қуйидаги жадвали тасдиқланди:

Иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар ва бошқа қайд этилган даромадлар миқдори (солиқлар ва ушлаб қолинадиган қисмидан ташқари)	Бериладиган купон миқдори
3000 сўмгача	1500
3001—5000 сўм	1500 қўшув 3000 сўмдан ортиқ миқдорнинг 20 фоизи
5001—10000 сўм	1900 қўшув 5000 сўмдан ортиқ миқдорнинг 10 фоизи
10001 сўм ва ундан кўп бўлганда	2400 қўшув 10000 сўмдан ортиқ миқдорнинг 5 фоизи

Тасдиқланган жадвалга мувофиқ бериладиган энг кам купон миқдорини 1500 купонгача кўпайтирилган ва унинг миқдорини кўпайтириш қайд этилган даромадлар ҳажмига қараб табақалаштирилади.

Масалан, эски жадвалга мувофиқ ходим қайд этилган 5000 сўм даромадга 1750 купон олган бўлса, янги жадвалга мувофиқ 2000 купон, 10000 сўм даромадга 2250 купон олган бўлса, янги жадвал бўйича 2400 купон олади.

Мазкур қарорга мувофиқ республика ҳудудидаги мулкчиликнинг барча шаклига мансуб корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликлар тегишли банк муассасаларига 1993 йил 8 апрелга қадар зарур миқдордаги купонга талабнома беришга, шу йил апрель ойи учун купонларни ходимларга, пенсионерларга, талабаларга ҳамда бошқа тоифа фуқароларга 1993 йилнинг 10 апрелига қадар беришни таъминлашга мажбурдирлар.

РАЁСАТГА ҲАВОЛА ЭТИЛДИ

Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Конституцион комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикасининг янги Конституцияси лойиҳаси муҳокама қилинди.

Мажлисда халқ депутатлари кенгашлари, маҳаллий ўз-ўзини бошқарув, ошкоралик ва оммавий ахборот воситалари масалалари бўйича қўмита раиси Гулистон Анақиличева комиссия аъзоларини янги Конституциянинг асосий боблари билан таништирди.

Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Уббиниёз Аширбеков Конституция лойиҳасини ишлаб чиқишнинг принципиал позицияларига тўхталиб ўтди ва йиғилганларнинг саволларига жавоб берди.

Комиссия конституция лойиҳасини Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг муҳокамасига тавсия қилиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Мажлисда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши раиси Ражаббой Йўлдошев қатнашди.

М. АҲМЕДОВ.

САХОВАТЛИ ЗАМИН НЕЪМАТЛАРИ— ХАЛҚ ДАСТУРХОНИГА

Ўзбекистон мевалари, сабзавот ва узуми хуштаъмлиги ва тўйимлиги билан бошқа юртларда ҳам яхши маълум. Республикада яшовчи ҳар бир кишини бу неъматлар билан қандай қилиб мўл-кўл таъминлаш, иқтисодиётимизни мустаҳкамлаш учун тармоқ имкониятларидан самаралироқ фойдаланиш муаммолари республика сабзавоткорлари, боғбонлари, соҳибкорлари ва қайта ишлаш корхоналарининг ходимлари кенгашида муҳокама қилинди. Кенгаш 30 март куни Тошкентда бўлиб ўтди.

«Ўзмевасабзавотузумсаноати» давлат концернининг раиси А. Х. Тошканбоев ўтган йилнинг якунлари ва бу йилги вазифалар ҳақида маъруза қилди.

Маърузада ва кенгаш қатнашчиларининг нутқларида таъкидланишича, республика раҳбарияти сабзавотчилик, боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантиришга зўр эътибор бермоқда. Бу тармоқлардаги иқтисодий ислоҳот, бозор муносабатларининг жорий этилиши ижобий натижалар бермоқда. Кейинги икки йил мобайнида қишлоқ аҳолисининг шахсий томорқалари майдони қарийб уч баравар кенгайди, бу ерлардан асосан сабзавот ва мева етиштириш учун фойдаланилмоқда. Ўтган йили республикадаги оз фойда кўрувчи ёки зарар билан ишловчи юздан кўпроқ совхоз жамоа, пудрат, ширкат хўжаликларига айлантирилди. Шу йўл ғоят истиқболли эканини нотиқлар таъкидлаб ўтишди.

Қорақалпоғистондаги, Хоразм, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа вилоятлардаги боғларнинг аҳволи ночорлигидан ташвишланиб гапирилди. Ҳозир мевали дарахтларни айни тартибга келтирадиган, сийраклашган жойларни кўчат билан тўлдирадиган пайт. Р. Р. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмасида кўкламда экиш учун турли мевали дарахтларнинг 15 миллионта кўчати тайёрлаб қўйилган — хўжаликлар уларни ўз вақтида экиб олишлари керак. Мевали дарахтларнинг заракунандаларига қарши курашни кучайтириш ҳам зарур. Шу заракунандалар кўпайиши оқибатида ҳосилнинг анчагина қисми нобуд бўлмоқда.

(Давоми 2-бетда).

Сара сабзавот, мева, узум ва полиз маҳсулотлари мўл-кўл бўлсин

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ УРИНБОСАРИ И. ЖУРАБЕКОВНИНГ 1993 ЙИЛ 30 МАРТДА САБЗАВОТКОРЛАР, БОҒБОНЛАР, СОҲИБКОРЛАР, ҚАЙТА ИШЛАШ САНОАТИ ХОДИМЛАРИ КЕНГАШИДА СУЗЛАГАН НУТҚИ

Азиз дўстлар!

Сабзавоткорлар, боғбонлар, қайта ишлаш саноати ходимларининг бундай катта анжумани Ўзбекистон ҳукуматининг қарорига биноан биринчи марта ўтказиляпти. Ҳақиқатан ҳам деҳқончилик-саноат комплексининг бу муҳим тармоғида вужудга келган қатор муаммолар ҳар томонлама муҳокама этилиб, аниқ чора-тадбирлар кўрилишини талаб этади. Биз сизлар билан бугун 1992 йил якунларини танқидий таҳлил этиб, галдаги вазифаларни белгилаб олишимиз лозим.

Мустақил давлатимиз пойдеворини янада мустаҳкамлаш учун аввало иқтисодий база яратиш бугунги кунда энг зарур масала бўлиб турибди. Ўзбекистон иқтисодиётида етакчи ўрин эгаллайдиган деҳқончилик-саноат комплексида, хусусан, қишлоқ хўжалигида, қайта ишлаш саноатида иқтисодий ислоҳотни жадаллаштириш учун ҳукумат томонидан катта-катта тадбирлар амалга ошириляпти.

Қайта ишлаш саноати ходимлари, сабзавоткорлар, боғбонлар бунга жавобан ўтган йили фидокорона меҳнат қилдилар. Йилнинг оғир келишига қарамай, тармоқнинг кўпчилик корхоналари, хўжаликлари республика аҳолисини сифатли мева-сабзавот, узум, картошка ва бошқа маҳсулотлар билан йил бўйи узлуксиз таъминлаб турдилар. Ўтган йили 4 миллион тонна шундай маҳсулот тайёрланди.

Бунга Наманган, Фарғона, Бухоро вилоятлари хўжаликлари самарали ҳисса қўшдилар. Умуман бир қанча вилоятларнинг тайёрлов ташкилотлари, савдо ва қайта ишлаш корхоналари яхши натижаларга эришдилар. Аҳоли томорқа хўжаликларида мева-сабзавот етиштириш кўпайиб бораётганини ҳам алоҳида таъкидлаш керак.

Ўртоқлар!

Энди ҳар бир хўжалик экин майдонларини, маҳсулот етиштириш ҳажмини ўзи белгилаётганини яхши биласизлар. Бунда тайёрланаётган сабзавот, картошка, ҳўл меванинг фақат ярми чекланган нархларда топширилади, қолган қисми эса келишилган нархларда сотилади.

Бундай иқтисодий воситалар маҳсулот етиштиришни кўпайтириш, мева-сабзавот хўжалигини ривожлантириш вазифасини муваффақиятли ҳал этиш имконини беради.

Буларнинг ҳаммаси қишлоқда бозор муносабатларига ўтишнинг бошланиши, холос.

Маълумки, республика аграр ислоҳот ўтказиш йўлида дадил қадам ташламоқда. Қисқа муддатда мулкчилик, ер, фермер хўжаликларини ривожлантириш, ишбилармонлик тўғрисида қонунлар қабул қилинди, яъни зарур қонунчилик ва меъёрий негиз яратилди.

Республика Вазирлар маҳкамасининг қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш масалаларига доир қарори асосида қишлоқда давлат мулкини мулкчиликнинг жамоа ва давлат тасарруфида бўлмаган бошқа шаклларига айлантириш йўллари белгилаб берилди. Бунда ҳар бир туман ва хўжаликка хос хусусиятлар эътиборга олинади.

1994 йил 1 январга қадар 700 дан ортиқ совхоз ширкатларга ва хўжалик юритишнинг бошқа шаклларига айлантирилиши лозим. Асосий фондлар ва бошқа мол-мулк меҳнат жамоаларининг мулки қилиб берилади. Бу ишларни амалга ошириш учун совхозларнинг банклардан ва маҳсулот етказиб берувчилардан қарзларини тўлаш муддати 20 йилга кечиктирилди. Совхозлар ўрнида ташкил этиладиган хўжаликлар ўз фаолиятларини олдинги йиллардаги қарзлардан қутилган ҳолда бошлайдилар.

(Давоми 3-бетда).

ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛУВЧИЛАР АНЖУМАНИ

Республика Адлия вазирлиги Тошкентда ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимларининг илмий-амалий конференциясини ўтказди. Анжуманда мазкур вазирлик ходимлари билан бирга ички ишлар, прокуратура органлари, судларнинг вакиллари ҳам қатнашишди. Учрашув иштирокчилари Президент И. А. Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли», «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» китобларида баён этилган фикрлардан келиб чиқадиган биринчи галдаги вазифаларни муҳокама қилдилар. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий назорат комитетининг раиси Ш. Уразаев маъруза қилди.

Конференция қатнашчилари республикада қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилишнинг ҳолатини таҳлил этдилар, уни мустаҳкамлаш, уюшган жиноятчиликка, иқтисодий жиноятларга қарши курашни кучайтириш йўлларини муҳокама қилдилар. Бу ишда Ўзбекистон Республикасининг қонунларига, Президентнинг фармонларига, мустақил давлатнинг бошқа меъёрий ҳужжатларига муттасил таяниш зарурлиги таъкидланди.

Анжуман иштирокчилари Республика Президенти номига мурожаатнома қабул қилдилар.

(ЎзА).

ДЎСТЛИК МУСТАҲКАМЛАНАДИ

ЎЗБЕКИСТОН билан Ҳиндистон ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганига бир йил бўлди.

Ўзбекистон Жумҳурияти халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциацияси шу санага бағишлаб ҳинд дипломатлари билан учрашув уюштирди.

Миллий ассоциация раиси Н. Ғоибов учрашувни оча туриб, йиғилганларни мамлакатларимиз ўртасида ўрнатилган дипломатия муносабатларининг бир йиллиги ҳамда Наврўз байрами билан қутлади.

«Ўзбекистон — Ҳиндистон» жамияти раиси, «Ўзглавстройдревпром» бошлиғи К. Маҳамадалиев Ҳиндистон Ўзбекистонни биринчилардан бўлиб расман тан олгани ва дипломатия алоқаларини ўрнатиш истагини билдирганлигини алоҳида таъкидлади. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг 1991 йилги Ҳиндистонга ташрифи ўзаро фойдали ҳамкорликни мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этди. Ана шу ташриф чоғида имзоланган ҳужжатлар тезда самара бера бошлади. 1991 йилда Ҳиндистон ташқи ишлар вазири Ўзбекистонга келди, шу йил октябрда савдо-сотиқ бўйича икки томонлама битим имзоланди. Ҳиндистон савдо палатаси раиси бошчилигида бир гуруҳ ҳинд сармоядорлари жумҳуриятимизга ташриф буюришди. 1992 йил давомида қатор икки томонлама битимлар тузилди, фан-техника соҳаларига оид, граждан авиацияси, консуллик ва дипломатия муносабатлари тўғрисидаги ҳужжатлар, савдо счети очиш ва Ўзбекистонга техник кредитлар бериш ҳақида банклараро битимлар имзоланди.

Учрашувда сўзга чиққан Ҳиндистон Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Далип Мехта Ҳиндистон билан Ўзбекистон ўртасидаги қалин дўстона алоқалар жумҳуриятимизнинг умуминсоният мулкига айланган буюк маданий мероси ҳақида гапирди. Ажойиб ўтмиш ёдгорликлари қаторида кўҳна Афросиёб шаҳари қолдиқларини тилга олди. Қадим замонларда бизнинг ўлкага қадам ранжида этган ҳинд делегациясининг суратлари шу кўҳна шаҳар деворларига ўйиб туширилган. Элчи мамлакатларимиз ўртасидаги дўстликнинг янада мустаҳкамланишига қатъий ишонч билдирди. Шунингдек, у Ўзбекистон Жумҳурияти Фанлар академиясининг шарқшунослик институтига, Тошкент давлат университетига китоб ва бошқа совғалар топширди.

Учрашув сўнггида катта концерт қўйиб берилди. Меҳмондўст мезбонлар меҳмонларни сумалак ва бошқа ўзбек миллий таомлари билан сийладилар.

САХОВАТЛИ ЗАМИН НЕЪМАТЛАРИ — ХАЛҚ ДАСТУРХОНИГА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Алкоголизмга қарши кампания даврида ўйламай-нетмай кесиб ташланган токзорларни қайта тиклаш — ишнинг муҳим соҳасидир. Бетон устун ишлаб чиқаришни яна йўлга қўйиш зарур.

Республикада сабзавот, картошка ва полиз экинларидан мўл ҳосил олиш учун ҳамма имкониятлар бор. Аммо кўпгина яхши навлар йўқолиб кетди. Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академияси, республика олий ўқув юртларининг олимлари деҳқонлар билан ижодий ҳамкорликда эски навларни қайта тиклаш ва янгиларини яратиш учун кўп иш қилишлари керак.

Кенгаш қатнашчилари маҳсулотни қайта ишлаш масалалари ҳақида гапирар эканлар бу соҳада яхши ишлар қилинаётганини таъкидлаб ўтишди. Бироқ кўпгина корхоналарнинг раҳбарлари ҳали ҳам ишни юриштириб юборганлари йўқ. Бир талай объектив қийинчиликлар, айтайлик, маҳсулотни жойлаш учун идиш етишмаслиги ишга ҳалақит бермоқда, албатта. Польшадан шиша идишлар олиш ҳисобига муаммони қисман ҳал этишга муваффақ бўлинди. Ўзимизда шундай идишларни ишлаб чиқариш йўлга қўйилмоқда.

Кенгашда сабзавотчилик, боғдорчилик ва узумчиликдаги сермеҳнат жараёнларни механизациялаш масалалари ҳам муҳокама қилинди. Афсуски, ҳали экишдан тортиб, ҳосилни йиғиштириб олишгача бўлган жуда кўп ишлар қўлда бажарилмоқда. Республикада ривожланган машинасозлик базаси мавжуд. Модомики шундай экан, деҳқонларимиз саноат корхоналарининг мутахассислари билан биргаликда қишлоқ хўжалигини тежамли ва самарали машина-механизмлар билан таъминлаш муаммосини баҳамжиҳат ҳал этишлари лозим.

Кенгаш қатнашчилари республика қишлоқ хўжалигининг барча меҳнаткашларига мурожаатнома қабул этиб, сабзавот, мева, узум етиштиришга кўпроқ эътибор беришга чақирдилар. Ўзбекистон саховатли заминининг бу неъматларини кўпайтириш мустақил республиканинг бутун иқтисодиётини ривожлантиришнинг яхши омили бўлади.

Кенгашда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов, республика Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов қатнашдилар.

П. НИШОНОВ,
Г. КОВАЛЬ,
ЎзА мухбирлари.

• Умр лаҳзалари

«ВАТАННИ СЕВИШ УЧУН УНГА ХИЗМАТ ҚИЛИШ КЕРАК»

— УРУШ ВА МЕҲНАТ ФАХРИЙСИ ЙЎЛДОШ ОТА ТОШПЎЛАТОВ ШУНДАЙ ЭЪТИҚОД БИЛАН ЯШАЯПТИ

РЕЙХСТАГ. XX аср дунё тарихидан ҳеч қандай изоҳларсиз ҳам тушунарли бўлган бу манзилга ўша мислсиз муҳораба иштирокчиларининг ҳар бири ўзига хос йўллар билан боришди. Жумладан, Қибрайда туғилиб ўсган Йўлдош ҳам.

ШУНИСИ БОРКИ, жангоҳлардан қатор орденлар билан қайтган, фронтда ва ундан кейин энг қайноқ нуқталарда фидокорона меҳнат қилган бу киши ҳақида маълум сабаблар билан жуда кам ёзилган, у ёшлар уюштирган кечаларнинг «қаҳрамон»ига ҳам айланиб улгурмаган. Бироқ 71-баҳорини қаршилаётган отахоннинг ҳаётида ибратли, бошқаларга ўхшамайдиган жиҳатлар кўп. Агар улар ҳақида батафсил тўхталадиган бўлсак, қамровни каттароқ олишга тўғри келади. Ҳозирги қолиплар тафсилотлар мавжини сиғдира олмайди. Аслида, буюк воқеликлар қуйма мезонларга тўғри келавермайди. Мана, Улуғ Ватан уруши тарихи бир неча марта қайта ёзилди, бироқ мутлоқ ҳақиқат тўла баён этилди, деб бўлмайди. Ҳали қанча сир-синоатлар, қаҳрамонликлар-у хоинликлар парда ортида ўрганилмай ётибди. Агар сиз мавриди келиб Й. Тошпўлатовнинг ҳикояларини тингласангиз, бунга яна бир карра ишонч ҳосил қиласиз. Эҳтимол, тарихлар қайта-қайта ёзилаверар, улуғ жанг қиссасининг янги-янги қирралари кашф этилаверар, бироқ оғир кирза этигининг товони билан бутун Европани қаричлаб чиққан оддий аскарнинг жасорати, баҳодирлиги асрлар оша мангу яшайверади.

Ўрта бўйли, тик қомат, ниҳоятда тартибли ҳаёт кечиргани жузъий ҳаракатларидан ҳам сезилиб турувчи, соқоли юзига ҳусн бўлиб ярашган нуроний бу отахон билан суҳбатлашар экансиз унда бир хислатни тезда пайқайсиз: у «ўзбек» деган сўз билан чексиз даражада фахрланади, унинг шон-шавкатини дилдан истайди. Қолаверса, тилимизнинг гўзал иборалари билан безанган ифодали ички монологни тинглаб, ҳозирча кечган камтар умри ўша шон-шавкат учун тикилганини тушуниб етасиз. Бу ёруғ манзилга, эҳтимол, ҳаёт сўқмоқларининг ўзи олиб боргандир. Ахир камалакка боқиб, жами рангларни кўриш ва ёққанини севиш мумкин-ку. Москва ҳарбий муҳандислик билим юртида таҳсил олганда Йўлдош биринчи ўзбек йигити эди. Уруш йиллари Воронежда ташкил этилган 7-гвардиячи десантчилар дивизияси шахсий таркибида фақат офицергина эмас (у катта лейтенант унвони билан рота командири ўринбосари эди) ягона ўзбек жангчи ҳам эди. Фронтда асқотадиган энг яхши фазилатларнинг мужассамлашгани, қаҳрамонликдаги ибратлар ҳам миллий туйғуларнинг жўшиб, барқ уришига олиб келгандир. Ғалаба арафасида Австриядаги қишлоқларнинг бирида яшовчи фуқаро қўлида «Ўтган кунлар»нинг туркча нашрини кўриб, кўзларига ёш келган, эътиқодига собитлиги мустаҳкамланган эди. Бу нодир китобни соғинч ва меҳр ила мутолаа қилиб эса ўзи бош қўйган, сажда қилган меҳробнинг улуғворлигини яна бир карра ҳис этди...

ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН: Йўлдош Тошпўлатов 1940 йилда Ўқчидаги Педагогика билим юртини тугаллаб, Низомий номидаги педагогика институти тарих факультети студенти бўлди. Шу йил октябрь ойида армияга чақирилган ва Тамбовдаги 448-узоққа отувчи артиллерия полкида хизматни бошлаган. Кўп ўтмай Москвадаги ҳарбий муҳандислик билим юртида ўқишга қабул қилинган ва 1941 йил октябргача ўқиган.

У уруш тўфони ичида қолган ташвишли Москвани ўз кўзи билан кўрганди. Ҳукумат идоралари ичкарига, хавфсизроқ жойга кўчирила бошланди. Бу аҳоли ўртасида саросима ва ваҳима уйғотди. Тўполонлар авж олди, талончилик бошланди. Айниқса, ғайир одамларнинг «Большевиклар қочиб кетаяпти, таланглар» деган қутқуси ҳаммани қўзғаб юборди. «Мазкур воқеалар «Милиция комиссари ҳикоя қилади» деган фильмда таъсирчан ифодаланган, — дейди Йўлдош ота, — кўрганларим — фронт ичкарисидаги талотўплар эди, холос. Урушнинг эса ўзига хос қоидалари бўлади».

Ҳаракатдаги армияда хизматни 12-ўқчи полк таркибида взвод командири бўлиб бошлади. Армиямиз муттасил чекинар, Ватанининг муқаддас кенгликлари душманга бой берилмоқда эди. Подольск, Малоярославль ва бошқа манзилларни ташлаб, Истра дарёсигача тисарилдилар. Дарё бўйида кўп куч йўқотилди, қўшинларимиз душман миналарига дуч келиб қолишди. Шундоқ ҳам силласи қуриган жангчилар сапёрларнинг ёмон ишлагани туфайли баттар пароканда бўлди. Олди-орқани йиғиштириб олишга улгурмасдан Олий Бош қўмондонликнинг махсус вакиллари позициялар билан таниша бошлайди ва аҳволни кўриб, сапёрлар бригадасининг командирини чақиради. Талофатдан бутунлай ғазабланган катта қўмондон қаршисига отилиб чиққан подполковникнинг саломга узатилган қўли ҳавода муаллақ қолади, у пешонасидан ўқ еб йиқилади. Кейин маълум бўлишича, маршал Жуков масъулиятсиз командирни ҳамманинг кўзи олдида отиб ташлаган экан. Ҳа, урушнинг ёзилмаган қонунлари кўп бўлади.

Шу манзарани Йўлдош ота жуда таъсирчан қилиб сўзлади. Яшин чаққандек бир лаҳзада рўй берган воқеа бир умр хотирада қолади. 6 йилдан кўпроқ ҳарбий хизматда бўлиб, урушнинг бошидан охиригача қон кечган кишининг кўрганлари эса бир жаҳон. Бири-биридан даҳшатли, билъакс қаҳрамонона. Ўйлаб кўрсак, бу издиҳомдан омон чиқиш учун одамда жуда катта куч, айниқса, буюк эътиқод бўлиши шарт экан. Балки ўша куч Ватанга, халққа чексиз муҳаббат ато этган жасоратдир. Қайдам?!

1418 кунлик қаҳрамонлик тарихи ҳали тўла ёзилгани йўқ. Эҳтимол, бунинг имкони ҳам бўлмас, негаки бу тарих ўша кунлар иштирокчиларининг хотиралари орқали тўла тикланмайдими? Афсуски, уларнинг кўплари ҳаётдан ўтдилар, ўзлари билан кўрган-билганларини ҳам олиб кетдилар. Бироқ ҳозир ҳам кеч эмас, ҳар бир фахрий ёдида сақлаган кичкина тафсилот ҳам ғалаба тарихининг бир сатри бўлиши мумкин. Хотираларни ёзиб олиш керак.

ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН: «Туркистон» деб номланган 9-алоҳида понтан-кўприк қурувчи батальонда взвод командири, 134-алоҳида ўқчи бригадада сапёрлар взводи командири, 233-ўқчи дивизияда рота командири ўринбосари, 1944 йил февралда Коршунь-Шевченко йўналишидаги 29-полк инженерлик хизмати бошлиғи. Капитан Й. Тошпўлатов жасорати учун Қизил Юлдуз, II даражали Ватан уруши орденлари ва медаллар билан мукофотланган.

Сталинград жанги Иккинчи жаҳон урушининг боришида бурилиш нуқтаси бўлгани маълум. Унинг тафсилоти турли шаклларда етарлича изоҳланган. Шу муҳораба иштирокчиси сифатида Йўлдош ота кўрганларини баён этар экан, уруш манзаралари янада даҳшатли тус олади, туйғуларни ларзага солган оғриқлар билан тинч-омон, сафоли кунларни қўш қўллаб қучоқлагинг, оламга ўт кетмай тинчлик йўлида борингни бахшида этгинг келади. Инсон қанчалик кўкка сапчимасин, баъзан энг оддий нарсалар қаршисида ожиз қолади. Қиш забтига олган ўша кезларда очлик бутунлай силлани қуритган. Кечалари емак излаб далаларга чиқилади: уруш йили ҳосилининг бир қисми йиғиштириб олинмай, қолиб кетганди. Баъзан картошказорга дуч келиб қоласиз. Шунда нари томондан немислар ҳам келади, улар ҳам оч. Бундай пайтда қуроллар ишга солинмайди. Тош қотган замин қаъридан бир оз егулик олиб, улар ўз тарафига, булар ўз тарафига қайтади. Қоринни алдаб олишади-да, тонг отгач, бир-бирига қарши жанг бошлайдилар. Одамзотнинг табиати қизиқ. Картошказорда гоҳида тасодифан юзма-юз келиб қолинади. Шунда русча-немисча аралаш суҳбат бошланади, уй, ота-она эсланади, ҳатто кўз ёшлар бўлади. Тонгда эса уларнинг ихтиёридан устун бўлган уруш машинаси ўз измига бўйсундиради — бир-бирларига соғинчли салом эмас, ажал ўқлари йўллашга мажбур қилади.

Сталинград жанги қаҳратон совуқ авжига чиққан пайтларда кечди. Музлаб қолмаслик учун янги ўлган қуролдошингнинг жасади устига чиқиб ётишга ҳам мажбур бўларкансан. Совиб улгурмаган тана ўз ҳароратини ажал ўқи топиб улгурмаган вужудга ўтказиб, бир оз илитади. Жанг муваффақиятли тугагач, шаҳар ва унинг атрофлари улкан қабристонни эслатарди. Мурдалар очиқ майдонда ётар, уларни дафн этиш лозим эди. Шунда махсус кўмадиган гуруҳлар ташкил этилди. Ер музлаб кетганидан қабрлар мина портлатиб кавланади. «Бир ой тинимсиз марҳумларни дафн этганмиз, — дейди суҳбатдошим, — бу ниҳоятда даҳшатли юмуш эди. Нималарни кўрмадик урушда».

Отахон шахсий қаҳрамонликлари ҳақида кам гапиради... Зеро, рад қилиб бўлмас далиллар, унга ишониб топширилган вазифалар жасорати ҳақида сўзлаб турибди. Ахир взвод, рота командирининг юмушлари оддий аскарникидан кўламли, масъулиятли бўлгани шубҳасиз. Қолаверса, ҳаёт-мамот курашида ҳар кимга ҳам буйруқ бериш ҳуқуқи ишонилавермайди.

Ғалабани Австриянинг Сант-Пелтен шаҳрида кутиб олган Йўлдош Тошпўлатов яна анча муддат ҳаракатдаги қўшинлар сафида бўлди. Ўша пайтда тузилиши мўлжалланган миллий республикалар Мудофаа вазирлиги таянч кадрлари рўйхатида турди. У амалга ошмагач, 1946 йил ноябрда ҳарбий хизматдан бўшатилди.

Ҳарбий ҳаёти давомида ватан ўғлонларидан бири сифатида ишонч қозонган йигит шундан кейин ҳам масъулиятли вазифаларда ишлади. Бу ҳақда сўзлашни иккинчи ҳикоямизга қолдирамиз...

Йўлдош ота мустақил Ўзбекистоннинг бугунги обрўси, дадил қадамларидан бағоят хурсанд. Айниқса, Президентимиз Ислом Каримов ўтказаётган сиёсатнинг миллат, эл-юрт камолоти учун юксак самаралар беришига дилдан ишонади. Ижобий ўзгаришлар қалбида ватан, халқ дарди бўлган ҳар бир фуқарони фаол ҳаракатга даъват этиши керак, негаки, дейди отахон, нимага одамнинг меҳнати сингса, ўша қимматлидир. Яъни мевалар ичида энг ширини киши ўз қўли билан ўтказган дарахтники бўлади. Инчунун, Ватанни унга хизмат қилганларгина севадилар. Ватанни севмоқ, демак, унга хизмат қилмоқ улуғ саодатдир.

Ҳаким САТТОРИЙ.

ЮРТДОШЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

ЎЗБЕКИСТОН Жумҳурияти халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциациясида Наврўз байрами ва Ийд ал-Фитр (ҳайит)га бағишланган кеча бўлиб ўтди. Унга турли хорижий мамлакатларда яшаётган, айни кунларда эса Тошкентга ташриф буюрган ватандошларимиз таклиф этилди.

Афғонистон, Иордания, Туркия, Сурия мамлакатларидан келган талаба, сармоядор ва элчихона ходимлари бўлган ватандошларимиз анъанавий сумалак билан сийландилар, улар халқ қўшиқларини ижро этиб, рақсга тушдилар.

Кечада сўзга чиққан афғонистонлик шарқшунос Абдул Ҳаким Шаръий Жузжоний бундай деди: «Ушбу баҳор ва янгиланиш байрами миллионлаб кишиларни, уларнинг энг ёруғ орзу-умидлари ва саъй-ҳаракатларини бирлаштиради. Кўпгина мамлакатларимизнинг халқлари ўзларининг маданиятлари, урф-одатлари жиҳатидан бир-бирларига яқиндирлар, бизнинг феъл-атворимиз ва тарихимизда ҳам муштараклик бисёрдир. Бизни шу мўътабар байрамга таклиф этгани учун Миллий ассоциацияга чуқур миннатдорчилик изҳор этамиз. Биз бу ерда ўзимизни худди ўз уйимиздагидек ҳис этдик».

ТИЖОРАТ БОЗОРИ

Термиз шаҳридаги колхоз бозорларидан бири қайта қурилгач, унинг номи ҳам ўзгарди.

Энди у Тижорат бозори, деб юритилмоқда. Бозордаги савдо жойларини шаҳар саноат моллари савдоси, хўжалик моллари савдоси идоралари, «кийим-кечак» акционерлик жамияти, бошқа савдо ташкилотлари, шунингдек хусусий кишилар ижарага олдилар.

(ЎзА мухбири).

• Астағфурулло

«КАШФИЁТЛАР» ҚАНДАЙ ТЎҚИЛАДИ?

Кашфиётлар турли хил бўлар экан. Айримлари бир неча йиллар давомида ихтиро қилинса, бошқа бир хиллари осонгина кўчади. Мисол керак дейсизми, марҳамат эшитинг.

Яқинда нотаниш бир ҳинд журналисти қўнғироқ қилиб, иложи ва имкони бўлса, мен билан учрашиш нияти борлигини айтиб қолди. Мен унга, агар сир бўлмаса гапингизни телефонда айтаверинг, дедим. «Бу гаплар шунчаки, телефонда айтиладиган оддий гаплар эмас» — деди у нимагадир шама қилиб. Гапнинг рости, унинг овози хиёл титрар эди.

Шундай қилиб, биз учрашиш вақтини ҳам келишиб олдик.

— Сизни ташвишга солиб қўйганим учун узр сўрайман, — деди журналист саломлаша туриб. — Марказий телевидение орқали айтилган бир хабар ҳақида фикрингизни билмоқчи эдим.

— Гап нима ҳақида кетаётганини тушунаолмай турибман, — дедим мен таажжубимни яшираолмай.

— Марказий телевидение Ҳинд дарёсининг суви Оролга қуйилиши ҳақида хабар тарқатди. Бу хабар айрим матбуот органларида ҳам тилга олинди — деди у.

— Уни мен ҳам эшитдим.

— Ҳинд дарёсининг сувини Оролга оқизиш учун ҳукуматининг рухсати борми?

Мен суҳбатнинг жиддий тус олаётганини сездим-у, дарров гапнинг ростига кўчиб қўяқолдим...

Ҳинд дарёсининг сувини Орол денгизига оқизиш ғояси 1975 йили туғилган эди. Сурхондарёлик бир инженер бу ҳақдаги ўзининг таклифлари ва мулоҳазаларини марказий идораларга йўллайди. Лекин бу ғояни марказий идораларнинг биронтаси ҳам қўлламайди. Мана, орадан ўн саккиз йил ўтди. Аллақачон одамларнинг эсидан чиқиб кетган бу кашфиёт билан Останкино телевидениесининг қизиқиб қолишини табриклаш керак, холос. Тўғри. Останкино телевидениеси Орол муаммоларига бағишланган бир қанча эшиттиришлар берди. Лекин шунга қарамай, денгизнинг қуриши ҳақидаги бор ҳақиқатни очиқ айтмади. Ёки айтайлик, Сибир дарёлари сувини Оролга оқизиш масаласи тилга олинмайди. Ваҳоланки, Орол денгизини Марказнинг олиб борган бирёқлама сиёсати қуритди.

Шу ўринда бир лаҳза айрим фактларга мурожаат қилиб кўрайлик. Олтмишинчи йилларга қадар Ўрта Осиё республикалари 3,8 миллион тонна пахта етиштирар эди. Ана шу пахта ҳосилининг атиги икки фоизигина унинг ҳақиқий эгаларига қолдирилар, қолган тўқсон саккиз фоизи Марказ ихтиёрига ўтар эди.

Саксонинчи йилларга келиб, Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари етиштирган пахта ҳосили 8 миллион тоннани ташкил қилди. Бу ҳодиса Орол денгизи сувининг сатҳи 59 метрдан 39 метрга қадар пасайишига олиб келди. Ёки бошқа бир фактни ҳам тилга олиб ўтайлик. Сўнгги ўттиз йил ичида Ўрта Осиёда 58 миллион тонна пахта тайёрланди. Шундан 44 миллион тоннаси меҳнаткаш, мушфиқ ўзбек деҳқонининг чекига тушган эди.

Бу фактларни тилга олишдан мақсад шуки, Орол ҳақида гапириладиган бўлса, бутун ҳақиқат яширмай айтилиши керак.

Гап Ҳинд дарёсининг Орол денгизига қўшилиши масаласига келганда, шу нарсани очиқ айтиш керакки, бу маълум мақсадларни кўзлаб тўқилган «кашфиёт»дан бошқа нарса эмас. Бундан ўн саккиз йил олдин ишланган лойиҳага кўра Ҳинд дарёсининг суви Ҳиндистон, Покистон, Афғонистон территориялари орқали Орол денгизига келиб, қуйилиши керак эди. Табиийки, бу лойиҳанинг амалга ошиши учун учта мустақил давлатнинг розилиги олиниши керак. Бас, шундай экан, бугунги қалтис сиёсий вазиятда, Ҳинд дарёсини Орол денгизига буриш ҳақида гапириш жоизмикан?

Пирмат ШЕРМУҲАМЕДОВ,
профессор.

АВВАЛ ЎЙЛАНГ...

ЁКИ ТОЖИКИСТОНГА ЙЎЛЛАНГАН АЙРИМ НОМАЛАР ҲАҚИДА

Элимизда «Қўшнинг тинч — сен тинч» деган доно нақл бор. Ўз уйингда осойишталик бўлса-ю, теварак-атрофда турли низо ва жанжаллар таҳлика солиб турса, хотиржам яшаб бўлмаскан. Жон қўшнимиз Тожикистонда рўй берган кўнгилсиз можаролар қўшни давлатларда қанчалик безовталик уйғотгани ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Тожикистондаги биродаркушлик уруши катта фожиаларга сабаб бўлди. Кўплаб бегуноҳ кишиларнинг қони тўкилди, қанчадан-қанча одамлар майиб-мажруҳ бўлиб қолди. Шаҳар ва қишлоқлардаги вайронагарчиликлар оқибатида кўплаб оилалар бошпанасиз қолишди. Бундай хунрезликлар ҳақида айтаверсанг адо бўлмайди. Хуллас, Тожикистон фожиаси қалбларда битмас жароҳат бўлиб қолди.

Энг ачинарли томони шундаки, бу юртда асосан мусулмон мусулмоннинг қонини тўкди. Оға ўз инисига тиғ кўтарди...

Тожикистон Республикасининг олий парламенти, қолаверса, жабрдийда халқининг талаб ва илтимосларига кўра Ҳамдўстликдаги баъзи мамлакатлар бу ҳудудда тинчлик ўрнатишга киришди. Урушдан азият чекканларга инсонпарварлик ёрдами кўрсатилмоқда. Бундай эзгу ва савобли ишларда Ўзбекистон қандай ўрин тутгани ҳаммага маълум.

Азал-азалдан бир дуторнинг икки тори бўлиб келган дўст тожик халқи бошига тушган бу офат ўзбекистонликларнинг ҳам қайғусига айланди. Винобарин, уларга инсонпарварлик ёрдами кўрсатишда саховатпешалик қилаётган олийҳиммат кишилар жуда кўп.

Негаки, Тожикистон заминида осойишта ҳаёт қарор топса, бизнинг ҳам кўнглимиз тинч, хотиримиз жам бўлади. Ён қўшнимизга яхшилик, тинчлик йўлида эзгу ниятларимизни изҳор этиш, қўлимиздан келган моддий мадад бериш айни муддао. Аммо мустақил давлатга четдан туриб йўл-йўриқ кўрсатиш, сиёсий тил билан айтилганда, ички ишларга аралашиш ҳеч қайси қуюшқонга сиғмайди. Шу маънода ҳуқуқий доирасига кирмаган ҳолда Тожикистондаги идораларга хат ва телеграммалар йўллаган айрим юртдошларимизнинг ҳаракатини оқлаб бўлмайди.

Мана қўлимизда «Бирлик» халқ ҳаракати Андижон вилоят ташкилоти раҳбарлари имзо чеккан хат. Унда қўшни давлатдаги кучлар фаолиятига шундай баҳо берилади: «Кейинги икки йил давомида Тожикистондаги Растохез, Демократик ва Ислом уйғониш партияларининг бу борадаги саъй-ҳаракатлари озодлик йўлини белгилашнинг муҳим омилларидан бири бўлиб қолди». Шундан сўнг мактуб муаллифлари А. Саломов, А. Усмонов, П. Охунов Тожикистонда демократик кучларнинг ғалабасидан завқ-шавққа тўлиб ўз қутловларини билдиришади. «Ўзбекистонда ҳам демократик кучлар ғалаба қозонгач, бизнинг биринчи галдаги вазифамиз Сизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашдан иборат бўлади». Бу сатрлардан демак, Ўзбекистонда демократия борасида қолоқлик бор экан, бир кун биз ҳам Тожикистон эришган маррага етиб борамиз, деган маънони илғашингиз мумкин. Аслида эса нафақат Тожикистон, балки МДҲнинг ҳар қандай республикаси Ўзбекистонда тинчлик, осойишталик барқарор бўлиб турганига рўйи-рост ҳавас қилмоқда. Буни БМТнинг бош котиби Бутрос Ғолийдан тортиб март ойининг бошларида Ўзбекистонда меҳмон бўлган чет эллик етакчи мухбирларгача эътироф этишмоқда. Ахир турли расмий ва норасмий ташкилотлар, гуруҳ ва тўдалар эмасмиди Тожикистон майдонларидаги олағовур митинглар ташкилотчиси?! Шунинг учун уларга мададкорлик билдириш ҳар қандай одамни ноқулай аҳволга солиб қўйиши мумкин.

Ислом фундаментализми Тожикистон халқи бошига не кунларни солмади. Айрим саллали дин пешволари ўз ваколат доираларидан чиқиб кетиб, аҳолининг тинчлик ва осойишталикка даъват этиш ўрнига юксак амал курсилари сари интилдилар, ҳатто доҳийлик даъво қилишгача бориб етдилар. Ахир ўзи муайян тарафга мансуб бўлиб, нариги томоннинг (уям мусулмон бандаси — **таҳририят**) одамини ўлдиришга даъват этган шахс қандай қилиб бегуноҳ бўлсин?! Эҳтирос жумбушга келган митингларда Тожикистон қозиси Акбар Тўражонзоданинг нутқларида вазминлик, босиқлик оҳанги эмас, балки одамларни қўзғатувчи, гиж-гижловчи жазава устунлик қилди-ку! Ана шу вазиятни юмшатиш учун қози Тўражонзодани эгаллаган лавозимидан озод қилиш масаласи қўйилганда Ўзбекистоннинг бир қатор диний ташкилот ва мачитларидан матни айнан бир-бирига ўхшаш шошилинчномалар Душанбе томон кетма-кет узатилди.

Биринчидан, Тожикистон Республикаси мустақил давлат бўлса, кимни олиб, кимни қўйиш ишига Ўзбекистондан туриб аралашишга ҳаққимиз борми? Иккинчидан, юқоридаги воқеалар баёнини ҳисобга олган ҳолда кимни ҳимоя қилаётганимизни ўйлаб кўришимиз керак эмасми?

Мана, Тожикистон қозихонасига юборилган шошилинчнома матни билан танишинг:

«...Юксак мартаба ва нуфузга эга бўлган Тожикистон қозиси Ҳожи Акбар Тўражонзоданинг истеъфога чиқиши Низомга асосан диний бошқарма томонидан фақатгина Тожикистоннинг ярмидан ошиқ расмий руҳонийлари талаб қилганларидагина кўриб чиқилиши мумкин...

МОВАРОУННАҲР МУСУЛМОНЛАРИ ДИНИЙ БОШҚАРМАСИ ҲАЙЪАТИ».

Маъзур тутсинлару, ҳайъатнинг асл мақсади қўшни республикада тинчлик ўрнатилишига кўмаклашишми ё тағин амал талашишда «қози»лик қилишми? Ахир тожикистонлик дин пешволари оқилона иш юритганларида вазият шунчалик кескинлашармиди? Мусулмонлар бир-бирларига бу қадар шафқатсизлик кўрсатишармиди?..

«Биз Наманган шаҳрининг Хўжа Амин мачити номозхонлари Душанбе шаҳридаги воқеаларда Тожикистон қозиси Акбар Тўражонзодани айблашларига қатъий қаршилик билдирамиз, — дейилади навбатдаги шошилинчномада. — Тўражонзода мусулмон руҳонийларининг ҳақиқий тарафдори ҳисобланади, у ҳамиша ҳақиқатга ва халқлар ўртасида ҳамкорликка чорлайди. Хўжа Амин мачити имоми Ортиқов Довудхон». Худди ўша куни Наманганнинг яна иккита мачитидан, Косонсойнинг Жоме мачитидан (бунда 20 минг номозхон номидан гапирилади) айнан юқоридаги матннинг ўзгинаси Душанбедаги идораларга (нусхаси Шоҳидон майдонига) юборилган. Эртасига Намангандаги Абу Юсуф мачити имоми Жўрабоев имзоси билан ўша сўзлар битилган шошилинчнома жўнатилган. Задарёдаги Жомашўй мачити имоми Шамсуддинов, Намангандаги яна бир мачит (номи кўрсатилмаган, имоми — Султонов — **таҳририят**)дан битилган шошилинчномалар матни ҳам юқоридаги сўзларнинг айнан ўзгинаси. Уч кундан сўнг ўша таниш услубда битилган шошилинчнома яна Наманган, Чортоқ, Янгиқўрғондаги мачитлардан Душанбе томон қанот боғлайди.

Албатта, бу ўринда «пухта тасдиқланган» матннинг ҳақиқий муаллифи киму ундан «кўчириб олганлар» кимлигини аниқлаш мушкул. Лекин шу нарса аниқ: бу шошилинчномалар бир ёки бир неча кишилар томонидан уюштирилган. Бўлмаса, бир вақтнинг ўзида турли масофадан туриб айнан бир хил фикрлаш мумкинми?

Хўш, Ўзбекистонда туриб шошилинчнома йўллашга ошиққан юртдошларимиз кимни ҳимоя қилганларини билармидилар? Қолаверса, улар ўша фикрни неча ўн минглаб намозхонлар номидан айтишга маънавий ҳақлари бормиди? Воқеалар ривожи шуни кўрсатдики, диндорларимиз ҳимоя қилган қози Акбар Тўражонзода эл-юрт манфаатини эмас, балки мансаб чўққисини кўзлаган шахс бўлиб чиқди.

Шундай экан, юқорида айтилган гаплардан тўғри хулоса чиқарайлик. Мустақил давлатлар билан фойдали ҳамкорликни йўлга қўяйлик-да, бошқаларнинг ички ишларига аралашмайлик. Ана шунда кейинчалик ҳар қандай хижолатдан холи бўламиз.

Туркон ШАРИФ.

САРА САБЗАВОТ, МЕВА, УЗУМ ВА ПОЛИЗ МАҲСУЛОТЛАРИ МЎЛ-КЎЛ БЎЛСИН

(Давоми. Боши 1-бетда).

Биз янги ташкил этиладиган хўжаликлар яқин вақт ичида пахта, сабзавот ва бошқа маҳсулотларни мўл-кўл етиштирадиган бақувват хўжаликлар бўлади, деб умид қиламиз.

«Ўзмевасабзавотузумсаноати» тизимида 117 совхоз тугатилиб, уларнинг негизида 45 та колхоз, 41 та ширкат, 30 та ижара хўжалиги барпо этилди.

Бу муҳим ишга ҳамма вақт ҳам масъулият билан қаралмоқда деб бўлмайди. Хўжаликнинг фақат номи ўзгартирилиб, хўжалик ички ишлаб чиқариш муносабатлари, бошқарув тизими эскича қолган ҳоллар йўқ эмас.

Вилоятлар, туманлар ва хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислар бундай ҳолларга чек қўйиб, совхозларни хўжалик юритишнинг бошқа шаклларига айлантиришни энг аввало хўжалик жамоалари ва давлат манфаатларини кўзлаб уқув билан олиб боришлари зарур.

Маҳсулот етиштириш ҳажмини ошириш, сифатини яхшилаш мева-сабзавотчилик хўжаликлари учун долзарб вазифадир. Кўпчилик колхозлар ва совхозларда ҳосилдорлик паст, уларнинг банклардан қарзи эса жуда кўп. Бултур Қорақалпоғистон Республикасида полиз маҳсулотлари харид қилиш 1991 йилдагига нисбатан 35 фоиз, узум — 19 фоиз, картошка — 14 фоиз, ҳўл мева — 4 фоиз, Тошкент вилоятида полиз маҳсулотлари — 15 фоиз, узум — 24 фоиз камайди.

Тошкент, Қашқадарё, Андижон вилоятларида сабзавот ва полиз маҳсулотлари, Сурхондарё, Тошкент, Андижон вилоятларида картошка харид қилиш камайиб боряпти. Бухоро, Қашқадарё ва Хоразм вилоятларида аҳоли жон бошига 120-130 килограмм сабзавот, 20-27 килограмм мева етиштирилаётганини нормал ҳол деб бўладими?

Республиканинг кўпгина минтақаларида шароит қулай бўлишига қарамай, мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириш топшириқлари муттасил бажарилмаётир. Масалан, ўтган йили Бахмал тумани мева етиштириш режасини 28 фоиз, узум етиштиришни 19 фоиз, Булунғур тумани тегишинча 23 ва 38 фоиз бажарган, холос.

Суғориладиган ерлар унумдорлигини ошириш муҳим вазифалигича қолмоқда. Кейинги вақтларда органик ўғит солишга, ирригация ва мелиорацияга, алмашлаб экишга, агротехника тадбирларини ўз муддатида сифатли ўтказишга кам эътибор бериляпти.

Ўтган йили Бухоро ва Қашқадарё вилоятларида картошка ҳосилдорлиги гектар бошига 49-59 центнерни ташкил этгани, Жиззах, Навоий, Сирдарё вилоятларида сабзавот ҳосилдорлиги 150 центнердан ошмаганини тасодиф деб бўлмайди.

Келажакни ҳам ўйлаб иш тутишимиз лозим. Пул маблағлари ва сув ресурслари чекланганига қарамай, давлат янги ерларни ўзлаштириш учун зарур капитал маблағлар ажратди.

Ўтган йил тажрибаси мева-сабзавотчиликда ўсимлик зараркунандалари ва касалликларига қарши кураш яхши ташкил этилмаганини кўрсатди. Катта-катта майдонлардаги узумзорлар касалликка учради. Фарғона водийсида помидор августнинг бошидаёқ касалликка чалиниб, чириб кетди. Турли касалликлар қишлоқ хўжалик экинларига жуда катта зарар етказяпти. Натижада ҳосилдорлик пасайиб, сифатга ҳам таъсир этяпти. Ўтган йили мана шу сабабларга кўра узум ва помидор етиштириш ҳажми бажарилмади. Натижада вино, шарбат ва бошқа маҳсулотлар кам ишлаб чиқарилди.

Зараркунанда ҳашаротлар ва касалликлар тарқалишининг ишончли прогнозлари йўқ, уларга қарши кураш ва олдини олиш ишлари қониқарсиз ташкил этилган. Бу борада биологик кураш усулларига тезроқ ўтишимиз керак. Картошка, мева-сабзавот, узум каби ноз-неъматлар экологик жиҳатдан соф бўлиши зарур.

Бироқ айрим кишилар сон ортидан қувиб, мазкур масалаларга етарли эътибор беришмайди, бу эса сабзавотларда, айниқса помидор, пиёз ва полиз маҳсулотларида нитрат ва пестицидлар меъёрдан ортиқ бўлишига олиб келади.

Мева-сабзавот тармоғи ходимлари кишилар соғлиги учун бевосита жавобгар ҳисобланади, улар минерал ўғит керагидан ортиқча солинишига муроса қилмаслиги керак. Органик ўғитлардан кўпроқ фойдаланиш, технология талабларига риоя қилиш зарур.

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Ўзмевасабзавотузумсаноати» концерни, Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академияси бундан жиддий хулоса чиқариб олишлари керак. Биофабрикалар ишининг йўлга қўйилишини таъминлаш зарур. Бегона ўтларга, ўсимлик зараркунандалари ва касалликларига қарши кураш хизматининг ташкилий асослари кўриб чиқилиши, ҳамма жойда ерга гўнг солиш кенг ёйилиши лозим.

Мева-сабзавотчиликни моддий-техникавий мустаҳкамлаш, энг аввало ёнилғи, техника, эҳтиёт қисмлар, асбоб-ускуналар, турли идишлар, спирт, шакар ва бошқа озиқ-овқат хомашё ресурслари таъминлаш борасида талай муаммолар пайдо бўлди.

Собиқ Иттифоқдош республикалар билан илгариги хўжалик алоқаларининг узилиб қолгани бизни мева-сабзавот ва улардан тайёрланган маҳсулотларни асосан бартер шартларига кўра етказиб беришга мажбур қиляпти. Тўғридан-тўғри хўжалик алоқалари ўрнатишга, етишмаётган моддий-техника воситаларини ўзимизда ишлаб чиқаришни ташкил этишга тўғри келяпти.

«Ўзмевасабзавотузумсаноати» тизимида йилига 50 миллион шиша идиш тайёрлаш қувватига эга бўлган янги завод қурилиши тугалланмоқда. Андижон полимер тара ва Янгийўлдаги «Металлпластмасса» заводлари қувватларидан тўлароқ фойдаланиш чоралари кўриляпти, Жиззах вилоятида моддий-техника таъминоти бўйича янги республика базаси барпо этилди.

Маҳсулот экспорт қилиш ҳисобига Германия фирмаси билан тузилган битим бўйича коньякнинг икки янги хилини қуйиш учун 2 миллионта шиша, 8 миллионта шампан виноси шишасини сотиб оламиз.

Техника ва асбоб-ускуналарни экин экиш, картошка, мева-сабзавот, полиз маҳсулотлари, узум ҳосилини йиғиштиришга шайлаш борасида кўп иш қилишимиз, иссиқхона хўжаликлари, ижарачилар ва фермерлар учун кичик техника ишлаб чиқариш масалаларини ҳисобга олишимиз керак бўлади.

Қишлоқ хўжалик машинасозлиги концерни, Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг илмий тадқиқот институтлари янги, замонавий машиналар ишлаб чиқаришлари, уларнинг техник даражаси, сифати ва мустаҳкамлигини ошириш устида доимий иш олиб боришлари зарур.

Сабзавоткорларни юксак самарали илмий тавсиялар билан таъминлашда кўп нарса Қишлоқ хўжалик фанлари академиясига боғлиқ. Лекин академия, унинг илмий тадқиқот институтлари, тажриба хўжаликларининг бу борадаги улушлари сезилмаяпти. Фан бугунги кунда мева-сабзавотчилик хўжалиги муаммолари билан яқиндан шуғулланмаяпти.

Картошка, очиқ ва ёпиқ тупроқдаги сабзавот экинлари учун селекция ва уруғчилик муаммолари кескин бўлиб турибди. Ўзимизнинг навларимиз кам, кўп навлар йўқ бўлиб кетган.

Сабзавот-полиз экинлари илмий тадқиқот институти, «Узсортсемовощ» республика бирлашмаси бу йўналишдаги ишларини қайта қуришлари зарур.

Ҳукумат «Ўзмевасабзавотузумсаноат» концернининг Голландиянинг «АЕС» фирмаси билан битим тузиш бўйича ташаббусини қўллаб-қувватлади. Тегишли маҳсулот, уруғлик картошка, комплексли модул сотиб олиш учун маблағ ҳамда пахта толаси ресурси ажратилди.

Бу катта ишни амалда рўёбга чиқариш учун яхши тайёргарлик кўриш зарур. Модул ва уруғлик картошкага сув билан яхши таъминланган ерларни ажратиш лозим, бу иш билан энг яхши хўжаликларнинг тажрибали деҳқонлари шуғулланишлари керак. Ҳар гектардан камида 300 центнердан картошка олинишига эришмоқ даркор.

Етиштирилган ҳосилнинг 200 минг тоннаси 1994 йилга уруғлик учун қолдирилади. Қолган қисми куз-қиш даврида аҳолига сотилади. Бу чора-тадбирлар республикага ташқаридан уруғлик учун картошка келтирмаслик имконини беради.

Туманлар, вилоятлар ҳокимликлари бу масалаларни қаттиқ назорат остига олишлари, етиштирилган картошка ҳосили талон-тарож қилинишига йўл қўймасликлари зарур.

Етиштирилган ҳосил сақланишини таъминлаш биз учун муҳим вазифа ҳисобланади. Бунинг учун совутиладиган сақлаш жойлари билан бир қаторда халқ усулларини ҳамма жойда кенг қўллаш зарур.

Ҳурматли ўртоқлар!

Далаларда кўкламги дала ишлари авж олиб кетди. Ҳосилнинг тақдири кўп жиҳатдан унинг қисқа муддатларда сифатли бажарилишига боғлиқ.

Хўжаликлар ёнилғи ва мойлаш материаллари билан асосан таъминланган. Президентимиз Ислом Каримов кўкламги дала ишларини муваффақиятли ўтказиш учун имтиёзли кредитлар ажратди.

Сабзавот экинларини жойлаштиришни тўғри ташкил этиш, бу ишни бозор эҳтиёжлари, харидорларнинг талабларини ҳисобга олган ҳолда амалга ошириш жуда муҳимдир. Бу борада аввало иқтисодий манфаатни кўзлаб иш тутишимиз зарур.

Азиз сабзавоткорлар, боғбонлар, қайта ишлаш саноати ходимлари, соҳибкорлар!

Сизлар юртимиз дастурхонига барака киритишда фидокорона меҳнат қилмоқдасиз.

Ҳозирги оғир шароитда халқимиз мушкулини енгиллаштириш йўлида қилаётган самарали меҳнатингиз учун Президентимиз Ислом Каримов номидан, Ўзбекистон ҳукумати номидан ҳаммаларингизга, сизлар орқали барча сабзавоткорларга, қайта ишлаш саноати ходимларига, боғбонларга, соҳибкорларга бахт-саодат тилайман. Сизлар учун 1993 йил катта ютуқлар йили бўлсин.

ЯШИЛЛИК—ҲАЁТ РАМЗИ

СУРАТДА: Жалолқудуқ районидаги Ҳасанқовоқ қишлоғилик Комилжон ота Нишонов набираси билан кўчат ўтқазаётган пайт. Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

Жумҳуриятимизда кўп йиллардан бери боғлар ва узумзорларни кенгайтириш, шаҳар ва қишлоқларни кўкаламзорлаштириш, тутзорлар барпо этиш борасида чора-тадбирлар ўтказилмоқда. Ҳосил берадиган мевали кўчатлар етиштириш, янги боғлар ва токзорлар барпо этиш, эскирган кам ҳосилли мевазорларни қайта тиклаш ишлари ҳам олиб борилмоқда. Кўчатлар етиштириш ҳам йилдан-йилга кўпаймоқда. Охирги икки йил давомида аҳолининг қурилиш материалларига бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида терак экиш миллий анъанаси қайта тикланди ва шу давр мобайнида 8 миллион ўрнига 30 миллион донадан зиёд терак экилди.

Кўчат экиш ойлигини ўтказиш республика штаби мажлисида ўтган йили экилган кўчатларга ёмон қаралаётганлиги, унумдорлигининг пастлиги, уқувсизлик билан экилганлиги таъкидлаб ўтилганди. Шуни инобатга олиб, камчиликлар бартараф қилинди, кўчатлар қаровсизлигини бартараф этиш чоралари кўрилди.

Яшил дунёнинг халқ хўжалигидаги ва кишилар саломатлигини сақлашдаги аҳамиятини ҳисобга олган ҳолда, жумҳуриятимиз ҳудудида ўтган йили кузда ва шу йил баҳорда 68,6 миллион дона мевали ва манзарали дарахт ва узум кўчатлар ўтқазиш белгиланган. Жумладан, 9,0 миллион дона манзарали дарахт кўчатлари, 3,9 миллион дона ёнғоқ ва писта навлари, 12,7 миллион тутлар, 4,1 миллион дона тераклар, 7698,3 гектар боғ, 5084,3 гектар токзор 18,4 гектар тутзор барпо этиш кўзда тутилмоқда.

Бу йил кўчат ўтқазиш ишлари учун ҳаво қулай келди. Намлик ҳам етарли, бу эса кўчат экиш ишларини сифатли ўтишини таъминлайди.

Экиладиган кўчатлар Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва вино ишлаб чиқариш илмий бирлашмаси, жумҳурият Ўрмончилик қўмитаси, Тошкент шаҳар манзарали боғдорчилик совхози ва бошқа ташкилотлар томонидан етарли қилиб ўстирилди.

Хўш, бу йил кўчат экиш, боғ ва токзорлар барпо қилиш ишлари қандай бораяпти?

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг истиқболни белгилаш ва статистика Давлат комитетининг берган маълумотига кўра шу йил 1 мартгача жумҳуриятимизда 8 миллион 233 минг дона кўчат экилган, бу белгиланган режанинг 12,0 фоизини ташкил қилади. Вилоятлар, вазирликлар ва ташкилотлар бўйича кўчат экиш ишлари ҳали қониқарли йўлга қўйилган деб бўлмайди. Бу ишда кўтаринкилик етишмаяпти. Наманган вилоятида ва «Ўзбекгеология», Спорт давлат қўмитаси, «Балиқ» концерни каби ташкилотларда номаълум сабабларга кўра ҳали кўчат экишга киришилмади. Зеро, март-апрель ойларида кўчат экиш ишларини тугаллаб, кўчатларни яхши униб чиқишини таъминлаш зарур.

Л. КУЛЬБАШНАЯ,
Ўзбекистон табиатни муҳофаза қилиш жамияти ходими.

НАҲОТКИ САВОБДАН ҲАЗАР ҚИЛИШСА

БОҒДОД туманн ижтимоий таъминот бўлими раҳбарлари ва ходимларининг эртага келинг, индинга келинг каби жавобларидан чарчаганимдан сўнг, ушбу хатни ёзишга мажбур бўлдим.

Ўтган йилнинг июнь ойида муҳтарамаи волидамиз қазо қилдилар. Билишимизча, марҳум нафақахўрларга район ижтимоий таъминот томонидан икки ойлик нафақа пуллари берилар экан. Биз волидамизнинг кейинги маъракаларига, тўғрироғи рамазон ойидаги ифторликка, қўчқор олиб боқсак, яраб қолар деган мақсадда, ўша пулни ундирмоқчи бўлдик. Улар эса у қоғозни олиб келинг, бу қоғозни олиб келинг, деб вақтни чўзаверишди. Ўша пайтда 2 минг сўмга яхши қўчқор берса, энди қўзичоқ ҳам ололмаймиз, албатта.

Хуллас, охири ёрдам пулини олишдан умидимни узиб, бу икки минг сўмни Боғдод мактаб-интернати жамғармаси ҳисобига ўтказиб юборишларини сўраб, ариза ёзиб қолдиришимни айтдим. Бошлиқ эса «қоғозбозлиги кўп, яхшиси қўлга олинг-да, сўнгра ўтказаверинг», деб розилик бермади».

Шундан сўнг ҳам пулни интернатга ўтказишни айтиб, бу ташкилотга бир неча маротаба мурожаат қилдим. Аммо улар пулни на қўлимга нақд санаб беришни, на тўғридан-тўғри интернат жамғармаси ҳисобига ўтказишни ўзларига лозим топишмади. Ажабланарлиси шундаки, ходимлар бошлиқнинг буйруғига парво ҳам қилишмади. Наҳотки улар савобдан ҳазар қилишса?..

С. ҚОРАБОЕВ.

• *Баҳс*

Соғлом тамойилларга таяниб

Мактабларимизда адабий таълимни ташкил этишнинг аҳволи ҳақида анчадан бери ташвиш билан фикр билдирилаётгани маълум. Бу — бежиз эмас. Ҳар қандай давлатнинг тараққиётини ундаги асосий миллатнинг маънавияти даражаси белгилаб бериши тобора аён бўлиб бормоқда.

Республикамизда кейинги бир-икки йил ичида мактабларда адабий таълимни тўғри йўлга қўйиш борасида сезиларли ишлар амалга ошириla бошланди. Миллий маорифимизнинг тарихида илк бор адабиёт предмети мактабларда муқобил дастурлар асосида ўқитилаяпти.

Кишини умидлантирадиган, яна бир ҳолат шундан иборатки, адабиёт ўқитиш бўйича тузилаётган дастурлар муаллифларнинг илмий-эстетик қарашларини ифода этувчи муайян концепциялар асосида яратилмоқда. Энди ҳар бир дастур муаллифлари адабий таълимни адабиётимиз тарихидаги барча қўлга илингулик асарларни бирчетдан ўрганиш усули тарзида тасаввур этмайдилар ва адабиёт ўқитишнинг мақсади ҳамда вазифасини аниқ белгилаб олишга уринмоқдалар. Ана шу мақсад ва вазифалар дастурларнинг қайси синфда қайси ижодкорларнинг қандай асарларини қанча вақт мобайнида ўрганиш зарурлигини белгилаб берадиган тамойилларга айланди.

Шу жиҳатдан ёндошиладиган бўлса, йигирма кишилик ижодий гуруҳ томонидан яратилган «Адабиёт чуқурлаштириб ўрганиладиган мактаблар ва мактаб-интернатларнинг V — XI синфлари учун «Ўзбек адабиёти» дастури алоҳида эътиборга моликдир. У адабиёт чуқур ўрганиладиган мактаблар учун мамлакатимизда яратилган дастлабки дастур эканлигини ҳисобга олсак, ижодий гуруҳ фаолиятининг аҳамияти янада бўртиб кўринади. Дастурнинг иккинчи бир ўзига хос жиҳати шундан иборатки, у икки йил олдин эълон қилинган илмий жиҳатдан ғоят пухта, методик жиҳатдан жуда изчил концепция асосида яратилган. Концепцияда адабий таълим борасидаги энг сўнгги илғор қарашлар, руҳшунослик ҳамда педагогика илмидаги ютуқлар тўлиқ ҳисобга олинган. Дастур муаллифлари орасида Бегали Қосимов, Нажмиддин Комилов, Наим Каримов, Иброҳим Ҳаққул, Боқижон Тўхлиев, Насимхон Раҳмонов, Нусратулло Жумаев, Раҳмон Қўчқоров, Мусурмон Номозов сингари таниқли адабиётшуносларнинг, Абдулла Абдураззоқов, Омонилла Мадаев сингари олд усулиётчиларининг борлиги, шунингдек, мактаб ўқитувчиларининг ҳам бу ишга жалб этилганлиги дастурнинг ҳар жиҳатдан пухта ишланишига олиб келган.

Адабиёт чуқур ўрганиладиган мактаблар умумтаълим тизимига мансуб бўлиб, улар гуманитар йўналишидан бўлак алоҳидаликка эга эмас. Бу хилдаги мактаблар иқтидорли болалар мактабларидан ва лицейлардан шу жиҳатлари билан фарқланади ва одатдаги мактабларга яқин туради. Муаллифлар мамлакатимизда эндигина кучга кирган «Таълим тўғрисида»ги қонунга мувофиқ иш кўрганлар ҳамда адабиёт чуқур ўрганиладиган ўқув даргоҳида ҳам ўқувчилар ўрта маълумот олишлари кераклигини кўзда тутганлар. Шундан келиб чиқиб, адабиёт предметини ўрганишга ажратилган соатлар миқдори ҳам оддий мактаблардагидан кескин кўпайтириб юборилмаган: адабиётни ўрганиш учун оддий мактабларда ажратиладиган вақти 5—9-синфларда ҳафтасига бир соатдан, 10—11-синфларда эса икки соатдан қўшилган. Соатлар кескин кўпайтирилмаган бўлса-да, улардан самарали фойдаланиш йўллари дастурда жуда яхши кўрсатиб берилган. Мазкур дастур илк бора бу хилдаги ҳужжатларни тайёрлашдаги расмий қолиплардан қутулиб қайсидир даражада методик характер ҳам касб этган.

Адабиётнинг, аввало, санъат эканлиги муаллифлар эътиборида ҳамиша турганлиги ҳам қувонарли ҳолдир. Авваллари шаклбозликнинг кўриниши сифатидагина талқин қилиб келинган мусовият тарафайн—икки тарафга қараб ҳам бирдай ўқилаверадиган гўзал шеърий шаклларнинг ўрганилишга тортилганлиги адабиёт дарсларининг гўзаллик дарсларига айланишига сабаб бўлади.

Нажмиддин Кубро, Насимий, Машраб, Ҳувайдо, Сўфи Оллоёр, Анбар Отин ва бошқа бир қатор сиймоларнинг баркамол асарларини ўқитишнинг кўзда тутилганлиги, айрим синфларда Қуръони Карим ва Ҳадиси шарифнинг бадиий адабиёт намуналари тарзида ўрганилиши режалаштирилганлиги ҳам дастурнинг қимматини оширади.

Дастур тузувчилари юқори синфларда системали адабий курсни «тарихий — адабий — хронологик тартибда» ўрганишдан воз кечиб, «адабий—тарихий — хронологик тартибда» ўрганиш вазифасини қўядилар. Натижада: «...юқори синфларда адабий таълим тарихнинг адабиёти тарзида эмас, балки адабиётнинг тарихи тарзида ўрганиладиган бўлади. Бу шунчаки сўз ўйини ёҳуд адабиётга социал ёндашишлардан безор бўлган олимларнинг инжиқликлари эмас, балки адабий жараёнга илмий муносабатнинг қарор топишидир. Адабиётга ижтимоий ҳаётнинг бадиий иллюстрацияси деб қараш илоҳий эстетик неъмат бўлмиш адабиётни жўнлаштиради, уни воқеликнинг оддийгина аксига, иникосига айлантиради. Ҳолбуки адабиёт воқеликнинг иникосиликдан юксак бўлганлиги учун ҳам маънавиятни шакллантириш қудратига эга, шу боисдан ҳам воқеликдан узоқроқ яшайди, шу сабабдан ҳам ҳиссий таъсир қилиш хусусиятига молик.

Адабий жараёнга ижтимоий муносабат тарзидан воз кечилганлиги учун ҳам уни даврлаштиришнинг жамият тараққиёти босқичлари билан тўла мос келувчи тамойилидан фойдаланилмади. Муаллифлар, айниқса, XX аср адабиётини даврлаштиришда оригинал йўл тутганлар: бу давр а) Миллий жадид адабиёти; б) Социалистик реализм адабиёти; в) Иккинчи уйғониш адабиёти; г) Ҳозирги адабий жараён тарзида босқичларга ажратилган. Афсуслар бўлсинки, адабий-хронологик тарзда ўрганилиши кўзда тутилган ва адабий материаллар ҳам шу тамойил асосида жойлаштирилиши керак бўлган мунтазам курснинг шу қисмида мазкур тамойилга амал қилинмаган. Фикримизнинг тушунарлироқ бўлиши учун XX аср адабиётининг турли босқичларига қайси ижодкорлар киритилганлигини қараб чиқайлик. «Миллий жадид адабиёти» бўлимида Беҳбудий, Авлоний, Фитрат, Қодирий, Чўлпон ва Усмон Носир ижодларини ўрганиш тавсия этилади. Бу ижодкорлар ёппасига жадид адабиётининг намоёндалари сифатида тақдим этиладилар. «Социалистик реализм адабиёти» бўлимига Ҳамза, Ойбек, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Абдулла Қаҳҳор, Шайхзода сингари адиблар киритилади. «Иккинчи уйғониш даври адабиёти» бўлимида эса Миртемир, Одил Ёқубов, Эркин Воҳидов, Ўткир Ҳошимов, Абдулла Орипов, Шукур Холмирзаев, Ҳалима Худойбердиева сингари ёзувчилар ижоди ўрганилиши кўзда тутилади. «Ҳозирги адабий жараён» босқичида Рауф Парфи, Мурод Муҳаммад Дўст, Тоғай Мурод, Усмон Азимов, Шавкат Раҳмон, Шароф Бошбеков ва бошқа адибларнинг асарларини ўрганиш тавсия этилган. Адабиётни даврлаштиришда анъанавий социологик ёндошувдан қутулинганлиги яхши, албатта. Лекин қолиплардан қутуламан деб ҳар қандай системадан ҳам воз кечиш яхши натижага олиб келмаслиги аниқ. Беҳбудий билан Усмон Носирни, Ҳамза билан Шайхзодани, Миртемир билан Ҳалима Худойбердиевани бир даврга, бир йўналишга мансуб, ижодий тамойиллари бир бўлган адиблар деб қарашнинг қанчалик илмий эканлигини тушунтириб бериш мумкинлигига ақл бовар қилмайди. Бизнингча, бу ўринда муаллифлар кўпроқ субъектив ёндошиш ва оригинал ҳисобланишга мойиллик кўрсатганлар ва дарслик яратишда бу ҳолат тузатилмаса, жуда кўп чалкашликларга сабаб бўлиши мумкин. Шу ўринда адабий жараённи даврлаштиришга оид айрим мулоҳазаларимизни билдириш лозим деб ҳисоблаймиз.

Бизнингча, адабий жараённи даврлаштиришда ёзувчиларнинг ёҳуд асарларнинг бир-бирига яқинлиги сингари ташқи асосларга таянилмасдан бир давр адабиётини бошқасидан фарқлаб турувчи туб далилларга суянилиш мақсадга мувофиқдир. Адабий давр бадиий тафаккурдаги, оламни эстетик идрок этишдаги ёрқин ўзига хосликлар кўзга равшан ташланган пайтдагина янги босқичга ўтган ҳисобланса маъқул бўлади.

Тасвир предметига муносабат, бадиий тил, бадиий образ яратиш бобида туркий адабиёт, хусусан, ўзбек адабиёти қандай кескин ўзгаришларга юз тутди? Бизнингча, адабий организмнинг барча мучалларида тўлиқ ўзгаришлар ўзбек адабиётида уч марта рўй берган. Бинобарин, бу адабиётнинг бутун тарихини уч даврга бўлиш мумкин. Ушбу даврлар кўп асрларни ўз ичига олади ва улар кўп асрлар мобайнида яратилган барча асарларда ҳам муайян даврга хос умумий жиҳатлар тўлиқ акс этган деб бўлмайди. Аммо асос эътибори билан ҳар бир давр ўзигагина хос бўлган хусусиятларга эга.

Биринчи даврни ИСЛОМГАЧА БЎЛГАН ДАВР АДАБИЁТИ деб аташ мумкин деб ўйлаймиз. Тушунарлики, бу давр ўз ичига энг қадим замонларда яратилган адабий ёдгорликлардан тортиб, то бутун Турон ерларида ислом дини ёйилгунга қадар бўлган вақтда дунёга келган ёдномаларни ўз ичига олади. Бу даврдаги адабиётнинг тили, образлар системаси ва энг муҳими, дунёни бадиий тушуниш ҳамда ифодалаш тарзи, инсонга муносабат шакли умумий эди.

Иккинчи давр эса ИСЛОМ ТАЪСИРИДАГИ АДАБИЁТ дея аталгани маъқул. Негаки бу даврда ташқи объектив дунё ҳам, инсоннинг мураккаб ички олами ҳам исломий тафаккур орқали идрок этилди, образлар тизими мутлақо ўзгарди, тилда жиддий силжишлар рўй берди, маънавият масалаларига ёндошиш исломгача бўлган даврдагидан кескин фарқ қиладиган бўлди. Бу давр тарихан жуда узоқ давом этди ва айтиш мумкинки, бугунги адабиётимизда ҳам ўша даврга хос саноқсиз белгиларни кўриш мумкин. Тўғри, бу давр ўзидан олдинги даврга хос адабий тажрибалардан бутунлай воз кечмади, лекин дунёни тушуниш ва унинг товланишларини изоҳлаш тарзи аввалгидан тубдан фарқ қилар эди. Адабиётимиз тарзининг иккинчи босқичи қанчалик узоқ давом этмасин, у абадий бўлаолмасди. Муайян маконда муайян замон чегарасида яшаб туриб, унинг умумий руҳидан четда қолиш мумкин эмас. Исломий анъаналар қанчалик кучли томир отган бўлмасин, образли тафаккурнинг исломий йўсини нечоғлик кенг ёйилган бўлмасин, унинг ўз-ўзини сақлашга, бегона таъсирларга берилмасликка хизмат қилувчи консерватизми нақадар қудратли бўлмасин ДАВРдан омон қолиш мумкин эмас. Зеро, Расуллоллоҳ саллаллоҳу алайҳи вассалам айтганларидек: «Замоннинг ўзи Аллоҳдир!» Яъни ўзбек адабиёти ахборотлар алмашинуви кучайиши, халқлар ўртасидаги алоқалар чуқурлашуви туфайли ғайри исломий таъсирларга берилди. Унинг образлар системасида, тил ва таъсир воситаларида, адабий турларнинг ранг-баранглигида, инсонни тасвирлаш концепсиясида сифат ўзгаришлари рўй берди. Дастлаб ўрис адабиётининг тажрибалари ўзлаштирилди. Сўнгра шу адабиёт воситасида турли Ғарб адабиёти тамойиллари сингдирила борилди. Кейинчалик, жаҳон адабиётининг энг сўнгги тажрибалари, энг қалтис экспериментлари миллий адабиётимизга тадбиқ этила бошланди. Бу ҳол адибларимизнинг дунёни тушуниш тарзларига, уни тасвирлаш усулларига жиддий таъсир қилди. Бундай адибларнинг асарлари орқали ўқувчилар оммасининг бадиий оламни қабул қилиш тарзи ҳам ўзгарди. Хуллас, адабиётимиз тараққиётида учинчи давр бошланди ва биз бу даврни УМУМЖАҲОН ТАЪСИРИДАГИ АДАБИЁТ дея номлашни мувофиқ кўрамиз.

Сўнгги мулоҳаза: дастурнинг адабиёт чуқур ўрганиладиган мактаб талабалари учун тайёрланганлигини назарга олиб айтиш кераки, унда адабиёт назарияси бўйича берилиши мўлжалланган билимлар камроқ. Чунки кўпчилиги келажакда ҳаётини адабиёт илми билан боғламоқчи бўлган ўқувчилар адабий асарни ҳис қилиш билангина кифояланиб қолишлари етарли эмас. Улар нима учун муайян бадиий асардан таъсирланаётганликларини билишлари ҳам керак. Шунинг учун адабиёт чуқур ўрганиладиган мактаб битирувчиси адабиёт назариясидан тузуккина билимдон бўлиб чиқиши дастурдаёқ кўзда тутилиши лозим эди. Ҳолбуки Фитрат, Қодирий, Қаҳҳор, Шайхзода сингари олим адибларнинг илмий меросларини ўрганишга муайян вақт ажратилганда, ушбу муаммо ҳам енгилгина ҳал бўларди.

Гарчи дастур адабиёт чуқур ўрганиладиган мактаблар учун тайёрланган бўлса ҳам ундан айрим қисқартиришлар билан оддий мактабларда ҳам бемалол фойдаланиш мумкин.

Хуллас, мазкур дастур жумҳуриятимизда миллий адабиёт ўқитилишини янги ўзанларга солиб юборишда савоб ишга муносиб ҳисса бўлиб қўшиладиган тарзда яратилган. Уни тезроқ ҳаётга тадбиқ этиш ва олимларимиз ҳам методистларимиздан мазкур дастур асосида мукаммал дарслик ва қўлланмалар яратишга тутинишини сўраш бугуннинг вазифасидир.

Қозоқбой ҚАШҚИРЛИ,
филология фанлари номзоди.

Жиноятчиликнинг емирилиши

ЕРТЎЛАДАГИ «АРОҚ ЗАВОДИ»

Яқинда вилоят ички ишлар бошқармаси, миллий ҳавфсизлик қўмитаси ва вилоят прокуратураси ходимлари ҳамкорлигида Шаҳрисабз шаҳар, А. Ҳакимов кўчасида яшовчи Рустам Аминовнинг уйи тинтув қилинганда, кўз кўриб, қулоқ эшитмаган воқеа юз берди: уйинг торгина ҳовлиси нақ спиртли ичимликлар тайёрлаш заводига айланган. Қатор ёғоч бочкалару тахлам-тахлам қутилар арақ шишалари билан тўлиб турарди.

Изқуварлар Р. Аминовнинг уйи ертўласига тушишганда яна бир «мўъжиза»га дуч келишди. Икки хонадан иборат ертўлада арақ ва вино тайёрлаш учун турли темир мосламалар ўрнатилган. Жумладан, арақ тайёрлайдиган 2 та қолип, бўш шишаларга суюқлик қуювчи электр токига уланган мослама ва резина қалпоқча тайёрлайдиган қурилмалар мавжуд бўлиб, ўрнатилиши жиҳатидан санитария ва технология қоидалари талабига мутлақо жавоб бермайди. У ердаги 3 та 900 литрлик, 18 та 200 литрлик, 21 та 100 литрлик сиғимдаги бочкаларга вино тўлдирилган. Яъни жаъми 8,4 тонна вино бўлиб, шунингдек, 180 шиша қўлбола «Посольская», 146 шиша «Русская водка», 42 шиша коньяк тайёр ҳолда турибди. Булардан ташқари 403 шиша вино, 7120 дона бўш шиша, 338 минг 550 дона фальга қопқоғи, 900 дона елим қопқоқ топилди.

Тинтув чоғида булардан ташқари чет элда ишлаб чиқарилган тўппонча, майда калибрли ТОЗ-8 милтиғи, 1 дона Япония маҳсулоти бўлган «Фенал» видеомагнитофони, 5 дона видеокасеталар далилий ашё сифатида ўлжа олинди.

Ва энг қизиғи — ертўла тагида ертўла қурилган бўлиб, унга 1,5 квадрат метрлик туйнукдан пастга тушилади. 4,8 квадрат метр кенгликдаги ертўлада турли сиғимдаги бўш бочкалар, фильтр қоғозлари, «Русская водка», «Жасорат», «Посольская», «Чашма», «Белий аист» ва бошқа турли арақ, винолар ёрлиғи яширилганлиги аниқланди.

Шундан сўнг Р. Аминовнинг отаси Овлақул Аминовнинг уйи тинтув қилинганда эса 230 шиша 1 литр сиғимда минерал сув, 17 шиша шампан виноси, 2,5 килограмм гиёҳванд модда, 302 грамм кўкнор, арақни шишага қуювчи 1 та мослама, 320 шиша сирка, 4800 сўм пул олинди. Шунингдек, «Жасорат» ёрлиғи елимланган 2290 шиша хонаки вино, кўплаб «Посольская,» «Русская водка», «Чашма» ва бошқа турдаги спиртли ичимликларнинг ёрлиқлари ҳам топилди.

Хуллас, ота-бола Аминовларнинг уйида умумий миқдори 5 миллион 308 минг 725 сўмдан зиёд инсон ҳаёти учун хавфли бўлган спиртли суюқликлар, мослама ва ёрлиқлар борлиги аниқланиб, айни пайтда ушбу ашёвий далиллар бўйича жиноий иш қўзғатилди.

Ў. ҲАЙДАРОВ,
Қашқадарё вилояти ички ишлар бошқармаси матбуот маркази ходими.

ИЗБОСКАН ЯНГИЛИКЛАРИ

ГАЗ ТАРМОҚЛАРИ КЕНГАЙМОҚДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг фармонига биноан аҳолини тоза ичимлик суви, табиий газ билан таъминлашга районда алоҳида аҳамият берилмоқда. Биргина «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида табиий газ қувурининг узунлиги 39 километрни ташкил қилди. Хўжалик раиси, район кенгаши депутати Ғуломжон Қамбаровнинг бу борада амалга ошираётган ишлари мақтовга лойиқ. «Ўзбекистон», Эъзозхон Исройлова, Фурқат, «Тошкент», Ҳамид Олимжон кўчаларида яшаётган қишлоқ аҳолиси табиий газдан баҳраманд бўлдилар. Наврўз байрами арафасида яна 330 хонадонда табиий газ ёна бошлади.

500 НОМОЗХОНГА МЎЛЖАЛЛАНДИ

Райондаги хўжаликлараро чорвачилик бирлашмаси гўшт етиштиришга ихтисослаштирилган. Бу жойда қад ростлаган «Қўғай» номли масжидда 500 нафар фуқаро номоз ўқиши мумкин.

Масжид биноси шу жойда истиқомат қилаётган аҳолидан тўпланган маблағ ҳисобига қурилди.

ЛЎҒУМБЕКДА ТЕГИРМОН

Қишлоқда буғдой, макка, арпа ва бошқа донларни ун, ярма қиладиган тегирмон яна биттага ортди. Шу қишлоқлик Мўминжон Пўлатов ўз кичик корхонаси ёнида соатига 50 килограмм ун тайёрлай оладиган тегирмон қуриб, ишга туширди. Электр ёрдамида ишлайдиган бу машина хизматидан барча мамнун бўлмоқда.

ТАБАРРУК ОНАХОН

Янгиқишлоқ қишлоқ Кенгаши ҳудудидаги Қумариқ маҳалласида истиқомат қилаётган Нуринисо момо Ҳолиқова 103 ёшни қаршилади. Бу табаррук онахон ҳали тетик, бардам. У беш вақт номозни канда қилгани йўқ. Ҳатто муборак рамазон ойида рўза ҳам тутди. Онахоннинг иккита фарзанди, 40 нафар невараси, 20 чевараси, 12 эвараси, 5 нафар дувараси бор.

Қўлдошбой ҲОЖИМАТОВ,
Исбоскан район «Пахтакор» рўзномаси ходими.

Миробод районидаги Ойбек маҳалласи Тошкент шаҳрининг энг ёш жамоаларидан биридир. Шундай бўлсада, бу ерда ободончилик, одамларни бир-бирларига яқинлаштириш, меҳр оқибатли қилиш бўйича жуда катта тадбирлар амалга оширилмоқда. Яқинда «дом»лар орасида бўш ётган ерда ҳашар йўли билан эни етти, узунлиги ўттиз метрли тўйхона ва чойхона қуриб битказилди.

АҲИЛЛИК ШАРОФАТИ

Маҳалла аҳли Наврўз байрамини ҳар йили катта тайёргарлик ва шоду-хуррамлик билан қарши олади. Бу йил ҳам худди шундай бўлди. Энг қувончлиси янги йил тантаналарининг янги тўйхонада нишонланганлиги бўлди.

— Маҳалламизда ўзбек хонадонлари саноқлигина, — дейди маҳалла комитети раиси Зокир Муталов. — Бироқ ҳар бир ишимизни турли миллат вакиллари билан баҳамжиҳат, бамаслаҳат амалга оширамиз. Шунинг учун бўлса керак, биздаги ҳар бир маросим миллатлараро дўстлик ва биродарлик тантаналарига айланиб кетади.

Дарҳақиқат, бу йилги Наврўз тантаналарига атаб пиширилган баҳор неъмати — сумалакнинг мазаси ҳам турли миллат вакилларининг оғзида қолди.

Янги тўйхонада қарши олинган Наврўз — янги йил маҳалла аҳли учун ҳам аҳиллик, фаровонлик, тинчлик тотувлик келтирсин деган ниятда уламолар қуръон оятларидан тиловат қилдилар.

Байрам тантаналарига халқимизнинг севимли хонандаси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Маҳмуджон Азимов, Тошкент санъат институтининг бир гуруҳ талаба-ёшлари ташриф буюриб ўзларининг дилрабо қўшиқлари, шўх рақслари билан меҳмонлар қалбини хушнуд этдилар.

А. ТУЙЧИБОЕВ.

УЧҚЎРҒОН районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида Наврўз туфайли ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш икки ойлиги эълон қилинди.

ҚАРДОШЛАРНИ ҚЎЛЛАШДИ

Йўллар, анҳорлар тозаланди, тарихий обидалар ҳамда қабристонлар атрофи тартибга келтирилди. Маҳалла қўмиталари хонадонлар ва ташкилотлар ўртасида учта соврин тайёрлашди.

— Наврўз байрамидан асосий муддао йўқсиллар бошини силашдир, — дейди район ҳокимининг ўринбосари Тожихон Пўлатова. — Шу мақсадда райондаги 161 муҳтож кишиларга бириктирилган раҳбарлар улар ҳолидан хабар олишаяпти. «Эшон дада» масжидининг имом-хатиби Э. Мубораковнинг айтишича, масжид қавмлари хайрия йўли билан туширган 20 минг сўм маблағни шу кунларда ўз юртларига жўнаб кетган қондош тожикистонликларга ёрдам тариқасида тарқатишди.

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ 1992 ЙИЛ 12 ФОИЗЛИ ИЧКИ ЮТУҚЛАР ЗАЁМИ

1993 ЙИЛ 30 МАРТ ТЕРМИЗ ШАҲРИДА ЎТКАЗИЛГАН IV-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ

МАЪЛУМОТНОМА ЖАДВАЛИ

Ютуқлар заёмининг олтита разряддаги серия ва номерлари қуйидагича бўлган облигацияларга чиқди:

Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)
00036	1—100	5000	23197	074*	25000
00289	070*	50000	23325	050*	25000
00296	1—100	5000	23340	1—100	5000
00379	084*	25000	23798	009*	25000
00435	015*	50000	23982	066*	25000
00455	1—100	5000	23995	1—100	10000
00567	1—100	5000	24344	006*	25000
00705	1—100	5000	24433	1—100	5000
01653	1—100	5000	24556	013*	25000
01840	1—100	5000	24558	1—100	5000
02025	050*	25000	24581	1—100	10000
02040	1—100	5000	26132	1—100	2000
02146	1—100	2000	26783	036*	25000
02189	045*	50000	26794	002*	25000
02853	1—100	2000	27158	012*	25000
03024	039*	25000	27429	1—100	5000
03637	1—100	5000	27984	1—100	5000
03801	1—100	10000	28361	058*	25000
03961	1—100	5000	29030	1—100	5000
04633	1—100	10000	29142	041*	25000
04760	1—100	2000	29232	1—100	5000
05374	1—100	5000	29435	078*	100000
05531	1—100	5000	29579	098*	25000
05605	1—100	5000	29581	075*	25000
05807	1—100	10000	29634	1—100	5000
05837	1—100	2000	29778	1—100	5000
06205	095*	50000	30061	1—100	5000
06316	1—100	5000	30093	1—100	5000
07200	1—100	5000	30429	1—100	5000
07421	100*	25000	30545	045*	25000
07673	009*	50000	30987	037*	25000
07753	1—100	5000	31020	1—100	5000
07838	077*	50000	31315	1—100	5000
08110	1—100	10000	31967	043*	50000
08219	091*	50000	32151	1—100	2000
08396	1—100	5000	32789	1—100	5000
08698	093*	25000	33507	1—100	5000
08767	1—100	10000	34009	030*	50000
08955	002*	25000	34050	1—100	10000
09343	1—100	2000	34108	096*	50000
09593	055*	25000	34540	006*	25000
09639	1—100	5000	34656	069*	100000
10079	099*	25000	34697	1—100	5000
10491	1—100	2000	34777	1—100	5000
10524	1—100	2000	35483	041*	50000
10877	1—100	5000	36027	040*	50000
11060	090*	25000	36052	1—100	2000
11084	1—100	5000	36379	1—100	5000
11106	013*	50000	37050	1—100	5000
11260	079*	50000	37271	052*	50000
11540	016*	25000	37517	1—100	5000
11618	1—100	5000	37952	073*	25000
11656	1—100	5000	38064	1—100	5000
11832	015*	25000	38189	070*	25000
11885	1—100	2000	38288	022*	250000
12433	044*	25000	38451	1—100	5000
12511	056*	25000	38885	1—100	5000
12572	1—100	2000	39061	1—100	5000
13060	1—100	5000	39822	1—100	5000
13601	072*	50000	39974	074*	25000
13761	1—100	5000	39994	041*	100000
14180	088*	25000	40212	027*	50000
14411	1—100	2000	40240	1—100	5000
14576	1—100	5000	40657	050*	50000
14866	1—100	5000	41594	1—100	5000
14929	008*	50000	41746	1—100	5000
15039	1—100	5000	41918	040*	25000
15109	1—100	5000	42073	072*	25000
15222	1—100	2000	42155	015*	25000
15324	039*	25000	42239	1—100	5000
15412	1—100	5000	42416	077*	25000
16223	1—100	5000	42699	015*	25000
16271	1—100	2000	43300	1—100	2000
16915	020*	25000	43501	1—100	5000
17309	1—100	10000	43598	1—100	5000
17373	1—100	5000	43887	1—100	5000
17529	067*	25000	44330	1—100	5000
17808	1—100	5000	44386	1—100	5000
17973	009*	25000	44426	1—100	5000
18459	061*	50000	44646	049*	25000
18729	1—100	10000	44904	1—100	5000
18857	1—100	5000	45325	1—100	5000
19136	081*	25000	45662	1—100	2000
19230	1—100	5000	46232	1—100	5000
19942	002*	25000	46565	1—100	2000
20413	1—100	5000	46572	1—100	5000
20462	1—100	5000	46909	1—100	5000
20475	1—100	5000	47056	1—100	5000
20769	098*	25000	47196	041*	25000
20782	099*	25000	47316	1—100	5000
20806	039*	100000	47941	004*	25000
21145	1—100	5000	48842	035*	50000
21393	1—100	2000	48896	1—100	2000
21490	1—100	5000	49055	1—100	5000
21741	1—100	5000	49256	022*	100000
21840	1—100	5000	49390	099*	50000
21849	1—100	5000	49474	073*	50000
22536	033*	50000	49560	033*	25000
22738	016*	50000	49954	1—100	2000
23120	1—100	5000	49995	1—100	5000

*Шу сериядаги облигацияларнинг қолган номерига 2000 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда 500 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган.

1000 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда 10000, 5000, 2000 сўмлик ютуқ чиққан тақдирда ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан 20000, 10000, 4000 сўм ютуқ тўланади.

1000 сўмлик облигация номерларидан бирига 25000, 50000, 100000, 250000 сўм миқдорида ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 2000 сўм чиқади ва облигация бўйича 27000, 52000, 102000, 252000 сўм тўланади. 250 сўм қийматидаги облигацияларга 500 сўмлик облигацияга чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ пулига чиққан облигациянинг бевосита қиймати ҳам киради.

Ютуқлар тиражини ўтказиш комиссиясининг раиси — Термиз шаҳар ҳокими Қ. Ҳ. АҲМЕДОВ.

Тираж комиссиясининг масъул котиби — Ўзбекистон жамғарма банкининг аҳолига комплекс хизмат кўрсатиш бошқармаси бошлиғининг муовини Т. М. МИНИБАЕВА.

● *Акс-садо*

«Халқ сўзи»да 5 март куни Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги А. Холмуродовнинг «Академияларнинг кўпайишидан фан ютадими!» номли мақоласи эълон қилинган эди. Буни кейинги вақтларда жамоа академиялари атрофида бошланиб кетган мунозараларнинг давоми деб тушундик ва рўзнома саҳифаларида ушбу даъволарга жавоб беришни бурчимиз деб билдик.

ЖАМОА АКАДЕМИЯЛАРИ ПАЙДО БЎЛСА ФАН ЮТАДИ

Мустақил Ўзбекистоннинг фан-техника тараққиёти йўллари Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» ҳамда «Ўзбекистон—келажаги буюк давлат» асарларида асослаб берилган. Республика Президенти белгилаб берган дастурни амалга ошириш учун муҳандислар, тармоқ институтларида ишлаётган мутахассислар, халқ ҳунармандлари, ишбилармонлар фаолиятини жамлаш ва уларни кўтариш керак. Фақат шундагина бозор иқтисодиётига ўтиш даврида фан-техника ривожини таъминлаш, замонавий технологияларни ишлаб чиқаришга дадил жорий қилиш, янги машина механизмларини ижод этиш имконияти кенгаяди.

Жамоа академиялари қишлоқ хўжалиги ва саноатда фаолият кўрсатаётган иқтидорли мутахассисларни илм аҳли билан яқинлаштириб, уларнинг фан-техника соҳасидаги билимларини янада такомиллаштиришни асосий вазифа деб биладилар. Давлатдан маблағ талаб қилмай, мамлакат тараққиёти йўлида мутахассислар иштирокини ошира бориб, президентимиз асарларида қўйилган муаммоларни ечишда фаол қатнашишни жамоа академиялари ўз олдига бош мақсад қилиб қўйганлар.

Ўзбекистон Фанлар академияси фундаментал фанлар маркази, юқори малакали олимлар оламшумул кашфиётлар қилганлар. Бу натижаларни ишлаб чиқаришга тадбиқ қилиш ҳам охири ўша муҳандис-техник ходимлар орқали амалга оширилади. Саноат ва қишлоқ хўжалиги соҳаларида етишиб чиққан иқтидорли муҳандисларга, фаол корхона раҳбарларига жамоа академиклари унвонлари берилса, улар Фанлар академияси академиклари билан узвий алоқа боғлаб, фундаментал натижаларни ишлаб чиқаришга жорий этишда ташаббус кўрсатсалар бундан мамлакатимиз фани ҳам, иқтисоди ҳам ютади деб ўйлаймиз. Академиямиз билан жамоа академиялари орасида узвий алоқа ўрнатиш айниқса фан тараққиёти учун муҳим омилдир.

Жамоа академиялари тараққий этган мамлакатлар муҳандислар жамоалари билан алоқалар ўрнатиб бормоқда. Жумладан, Ўзбекистон Муҳандислар академияси жаҳон Муҳандислар академияси ташкилотларидан бири ҳисобланади. Марказий Осиё давлатлари Муҳандислар академиялари ассоциациясига аъзо ва Шарқ давлатлари Муҳандислар академияларига аъзо бўлишга таклиф қилинган. Демак, Муҳандислар академияси жаҳонда республикамиз обрўсига обрў қўшиш ишларида фаол қатнашиш имкониятига эгадир.

Юқоридагиларни эътиборга олганда Муҳандислар академияси ва бошқа жамоа академияларига кенг йўл очиш, уларни Ўзбекистон Фанлар академияси атрофида жипслаштириш мақсадга мувофиқдир.

Энди танқидий мулоҳазаларга келсак, академиклар кўпайиб кетганию жамоа академияларининг сони ошиб бораётгани, уларнинг асоси йўқлиги ва бошқа мулоҳазалар айтилмоқда. Биз керак бўлса, академиялар таркибини қайтадан қараб чиқишга, ҳатто жамоа академияларини бирлаштиришга, фақат ишлаб чиқаришдан замин излашга тайёрмиз. Бунинг учун баҳслар эмас музокаралар олиб бориш, аниқ режалар белгилаш керак, деб ўйлаймиз.

Бизнинг фикримизча, Ўзбекистон Фанлар академиясини жамоа академияларига қарши қўйиш ўрнига умумий марказлар очиб, фундаментал фанлар билан ишлаб чиқариш орасидаги масофани иложи борича қисқартиришга ҳаракат қилишимиз лозим.

Мақолада Ўзбекистон Фанлар академияси академикларининг обрўси ва мавқеи ҳақида гап боради. Агар бирор бирлашма бошлиғи ёки тармоқ институтлари раҳбарлари жамоа академияларига аъзо бўлиб, Ўзбекистон Фанлар академияси академиклари билан фаол ҳамкорлик қилиб, яратган кашфиётларни ишлаб чиқаришга жорий этсалар бунинг нимаси ёмон экан?

Масалан, мақолада келтирилган Муҳандислар академияси фаолияти ҳақидаги телевидение кўрсатувини олайлик. Ҳақиқатан ҳам унда Ўзбекистон Фанлар академияси Электроника институтида кашф қилинган ажойиб мосламалар кўрсатилди. Лекин улар Муҳандислар академиясида ясалди деб айтилмади. Бу ижодий ишлар Муҳандислар академиясининг «Фотон» бирлашмасидаги аъзолари томонидан ижобий қабул қилингани ва шу ерда жорий этилаётгани ҳақида гап боради, холос. Мақсад Ўзбекистон Фанлар академияси мавқеи ва обрўсини кўтариш эди, буни А. Холмуродов тушунмаган бўлсалар айб бизда эмас.

Мақолада Ўзбекистон Фанлар академиясининг айрим академик ва мухбир аъзолари фақат «лавозим» ва унвон учун жамоа академияларида ҳал қилувчи рол ўйнаётгани таъкидланиб, улар Фанлар академиясида ҳеч бир иш қилмай қўйдилар деган фикр айтилган. Бу фикрга қўшилиб бўлмайди. Илгари фанда қандай изланган бўлсак, ҳозир ҳам шундай меҳнат, изланиш давом этмоқда. Шу билан биргаликда биз Академия фани ютуқларини ишлаб чиқаришга тадбиқ қилишнинг янги йўлларини изладик, буни жамоа академиялари орқали такомиллаштириш мумкинлигига ишондик. Ўзбекистон Фанлар академияси институтлари ва олий ўқув юртларида олинган илмий натижаларнинг жамоа академиялари орқали ишлаб чиқаришга, ҳаётга тезроқ жорий этилиши мамлакат ривожига самарали ҳисса қўшмайдими?

Шуни ҳам маълум қилмоқчи эдикки, жамоа академияларининг раҳбарлари шу академиялардан бир тийин ҳам олмай, фақат фуқаролик ва олимлик бурчларини бажариб келмоқдалар, холос.

Энди «жамоа академиялари аъзолари кўпайиб кетган, улар поликлиникаларда ва бошқа жойларда гувоҳномаларини кўрсатиб бўлмаган даъволар қилаётган эмишлар», деган фикрга келсак. Бизга шундай аъзоларни кўрсатсинлар, уларга чора кўрайлик. Биз биламизки, обрўни ҳеч нарса билан ҳам сотиб олиб бўлмайди, бунга машаққатли меҳнат, халқ дардига дармон бўлиш билан етишиш мумкин.

Мақолада яна бир фикр илгари сурилган. Гўё «жамоа академиялари кўзга кўринадиган иш қилмаган» эмишлар. Муаллиф бу академиялар фаолияти билан яхши танишмаган кўринади. Биз ҳозир ҳам бир йил давомида қилган ўз ишларимиз билан у кишини таништиришга тайёрмиз.

Шуни алоҳида таъкидламоқчимиз, бу академияларнинг базалари корхона, бирлашма, тармоқ институтлари, ишлаб чиқариш марказларидир ва биз фанлар академияси базаларига даъво қилмаётганимизни кўпчилик яхши билади.

Мақолада тилга олинган фан алломаларини биз ҳам чин қалбдан ҳурмат қиламиз ва эъзозлаймиз, ўзимиз ҳам ўшалардек хотира қолдириш умидидамиз. Агар Ҳабиб Абдуллаев, Обид Содиқов ҳаёт бўлганларида, албатта жамоа академиялари билан мулоқотда бўлар эдилар. Чунки биз уларнинг иш услубларини яхши биламиз. Бизнинг мақсадимиз жамоа академиялари иштирокида, Фанлар академиясининг ишларига фаол қатнашиб, унинг обрўсини кўтариш ва бунинг учун бутун куч-қудратимизни сарф қилишдир.

Жамоа академияларини ёпишдан осони йўқ. А. Холмуродовнинг Россия ва Украинадан олган хабарларига келсак, бизда бошқа маълумотлар бор. Яқинда Ўзбекистон телевидениесининг «Туркистон» ахборотида Қозоғистонда Миллий академия ташкил топгани ва унга янги тузилган Олий мактаб фанлар академияси ҳам киритилгани тўғрисида хабар айтилди. Майли жамоа академиялари сонини камайтирайлик, аммо янгиларини ҳам очмайлик, лекин эндигина барпо бўлган ташкилотларни йўқ қилиш, юзлаб фаоллар юзига оёқ қўйиш шартмикан?

Биз музокаралар тарафдоримиз, фақат шу йўл билангина Ўзбекистон Фанлар академияси билан узвий боғланган таянч марказлари барпо этишга ўтишимиз мумкин.

Республикамиз мустақил бўлди, бизни дунё тан олди. Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов тараққиёт йўлларини белгилаб берди ва изчиллик билан Ўзбекистон иқтисодиётини дунё даражасига кўтаришга ҳаракат қилмоқда. Президентимиз атрофида жипслашайлик, осойишталикни таъминлаб, ватанимиз тараққиёти йўлида якдиллик билан ҳаракат қилайлик. Шу соҳага биз бутун ҳаётимизни бағишлашга тайёрмиз.

В. ҚОБУЛОВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон Муҳандислик академиясининг президенти.

Т. РАШИДОВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон Халқ академиясининг президенти.

А. СУЛТОНХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон Табиий фанлар академиясининг президенти.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

خلق سوزی

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001 Буюртма Г — 184. 105.466 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди: 22.00.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.